

MAKING SPACE 365

Socialinio,
pilietinio ir
bendruomenės
švietimo ir
įsitraukimo
sistema

**MAKSIMALUS
JAUNŲ ŽMONIŲ
POTENCIALO
DIDINIMAS PER
KŪRYBINĮ IR
KULTŪRINĮ
VERSLUMĄ
BENDRUOMENĖJE**

Erasmus+

2020-1-PT02-KA227-YOU-007635

Projekto partneriai

- TEATRO METAPHORA - Associação de Amigos das Artes - Portugalija
- K.A.NE., Socialinė jaunimo plėtros pilietinė ne pelno siekianti organizacija - Graikija
- Terra Tech Förderprojekte e.V. - Vokietija
- Mokyti Solais - Airija
- Vita Education - Jungtinė Karalystė
- VšĮ Inovacijų biuras - Lietuva

Santrauka

Erasmus+ projektu „Making Space 365“ (liet. Erdvės kūrimas 365) siekiama sukurti priemones, mokymus ir metodus, kurie padėtų švietimo, jaunimo ir bendruomeninėms organizacijoms didžiuotis ir tapti dalimi to, kas kyla iš bendruomenės ir vykdoma drauge su ja.

Projekto „Making Space 365“ poveikis bus ilgalaikis ir sukurs ilgalaikio dalyvavimo modelį, kuris gali būti pritaikomas naujose jaunimo ir švietimo įstaigose.

Projekto „Making Space 365“ medžiagą ketinama testuoti gyvai arba internetu, o tai labai svarbu tokiais neapibrėžtais laikais, be to, siekiama, kad, orientuodamiesi į jaunimą, galėtume teigiamai keisti požiūrį, pritaikant jį naujomis aplinkybėmis, kai dalyviai pasirinks savo profesinį kelią, įsidarbins bendruomenėje arba pradės savo verslą kūrybinių industrijų srityje.

Projekto „Making Space 365“ partneriai sieks sukurti bendrus į jaunimą orientuotus išteklius, kurie bus išbandyti per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį, siekiant juos įdiegti vietos ir asocijuotose partnerių organizacijose.

Medžiaga kuriama atsižvelgiant į galimybę pritaikyti ją įvairioms auditorijoms.

www.makingspace365.eu

Projekto medžiagą sudarys keturi konkretūs intelektiniai rezultatai:

IO1 – „Making Space 365“ socialinio, pilietinio ir bendruomeninio ugdymo ir įtraukties sistema

IO2 – „Making Space 365“ kūrybinių įgūdžių ir verslumo mokymų priemonių rinkinys jaunimui

IO3 – „Making Space 365“ pilietinio aktyvumo ir kūrybiškų jaunimo renginių vadovas

IO4 – „Making Space 365“ kūrybinis kalendorius

IO1 – Making Space 365“ socialinio, pilietinio ir bendruomeninio ugdymo ir įtraukties sistema

Įvadas

Socialinio, pilietinio ir bendruomeninio ugdymo ir įtraukties programa „Making Space 365“, skirta jaunimo lyderiams, jaunimo ir bendruomeninėms organizacijoms bei kitoms vietos suinteresuotosioms šalims, yra kultūros ir kūrybinio meno verslumo ugdymo metodika.

Šiame leidinyje aptariami socialinio, pilietinio ir bendruomeninio ugdymo bei įtraukties iššūkiai ir tikslinių grupių poreikiai. Juo taip pat siekiama padėti jaunimo lyderiams ir bendruomenių švietėjams rasti esamus gerosios praktikos modelius, skirtus jaunimo ir bendruomenių narių kultūrinio ir kūrybinių menų verslumo įgūdžiams ugdyti socialinio ir pilietinio aktyvumo kontekste; identifikuoti vertinimo priemones ir pasiūlyti mokymo praktiką bei pavyzdžius, labiausiai tinkančius bendruomenės aplinkai.

Leidinyje taip pat padės ir papildys turimas žinias bei jaunimo ir bendruomeninių organizacijų vykdomą veiklą naujais metodais ir priemonėmis, skirtomis sėkmingam socialiniam, pilietiniam ir bendruomeniniam ugdymui. Taip pat ketiname nustatyti socialinio ir pilietinio aktyvumo kriterijus, atitinkančius geriausią tarptautinę praktiką visoje MS365 partnerystėje ir už jos ribų.

Žvelgiant plačiau, šia sistema siekiama sukurti pagrindą mokymosi ir mokymo priemonėms, ištekliams ir gairėms, kurios bus parengtos vėlesniuose projekto etapuose. Tikimasi, kad ši sistema padės jaunimo lyderiams ir bendruomenių švietimo specialistams kurti, rengti, įgyvendinti ir stebėti veiksmingas socialinio, pilietinio ir bendruomeninio ugdymo bei jaunimo įtraukties strategijas.

Kartu su šiuo leidiniu partneriai pateiks pirminius „Poreikių analizės tyrimo“ rezultatus. Apklausą buvo išsiųsta daugiau nei 60 asocijuotų partnerių, vietos suinteresuotiesiems subjektams, jaunimo grupėms ir kitiems neformaliojo ugdymo sektoriaus atstovams, kad būtų galima įvertinti paramą ir nuolatinį tokio pobūdžio projekto poreikį bei nustatyti būsimos medžiagos ir veiklos plėtojimo gaires.

1 dalis - MS365 partnerystės poreikių analizė

Portugalija

Verslumas – tai sąvoka, kuri užima vis svarbesnę vietą ir įgyja vis daugiau reikšmės viešose diskusijose dėl konkurencingumo ekonominės politikos ateities pasauliniame žinių ekonomikos ir informacinės visuomenės kontekste.

<https://pme.pt/dados-empreededorismo-portugal/>

Norint imtis šios veiklos, iš esmės reikia susidurti su realybe: galimais pokyčiais ir inovacijomis, pasitelkiant troškimą bei sutelkiant energiją kryptingai transformacijai. Visuotinai sutariama, kad mokyklose turėtų būti skatinamas jaunimo verslumas, atsižvelgiant į tai, kad ši orientavimo kryptis yra labai svarbi ugdant naująsias kartas ir užtikrinant tvarų Portugalijos vystymąsi.

Dabartinė padėtis mokyklose ir nacionalinės mokymo programos atitinka būtinas sąlygas verslumo ugdymui skatinti, nors verslumo ugdymas iš esmės priklauso nuo noro, investicijų ir atvirumo naujoms darbo formoms, taip pat nuo pasikeitusio požiūrio visose švietimo įstaigose.

Pasak Duarte (2008), verslumas laikomas svarbiausiu veiklos šalių elementu, atliekančiu dinamišką ir struktūrinį vaidmenį visų Europos šalių ekonomikoje. Iš tikrųjų verslumas ekonominėmis teorijomis pagrįstose teorijose laikomas svarbiu ekonomikos augimą ir vystymąsi skatinančiu veiksnio. Verslininkas siejamas su inovacijomis, kūrybiškumu ir gebėjimu rizikuoti (Chaves, 2009).

Pasaulinė verslumo stebėsena (GEM)

Ši programa pradėta 1999 m. ir apėmė 10 šalių; 2006 m. ji buvo įgyvendinama 39 šalyse (Sarkar, 2007), o 2010 m. - 59 šalyse. Šiuo metu tai pagrindinis tarptautinis mokslinių tyrimų projektas, kuriuo siekiama aprašyti, analizuoti ir palyginti verslumo procesus įvairiose šalyse.

GEM apibrėžia verslumą kaip „bet kokią bandymą sukurti naują verslą ar naują iniciatyvą, pavyzdžiui, susikurti sau darbo vietą, įkurti naują verslo organizaciją ar tęsti verslo plėtrą, nesvarbu, ar tai atlieka pavienis asmuo, asmenų grupė ar jau įsteigtos įmonės“ (GEM, 2007, p. 3). GEM mokslinių tyrimų programa Portugalijoje vis dar nėra labai gerai žinoma, ją Portugalijos ekonomikoje naudoja tik jos vykdytojai. Portugalijoje GEM tyrimai jau taikyti 2001, 2004, 2007 ir 2010 m., nors viešai prieinami tik pirmųjų trejų metų statistiniai

duomenys. Tiesą sakant, reikėtų pridurti, kad Portugalijoje nėra žinomų darbų, kuriuose būtų nagrinėjamas lyčių klausimas verslumo srityje, remiantis Pasaulinės verslumo stebėsenos (GEM) tyrimais.

Portugalija jau kelerius metus dalyvauja didžiausiame pasaulyje verslumo tyrime „Globalaus verslumo stebėseną“ (GEM), kuriame, atsižvelgiant į ekonominius skirtumus, lyginamas verslumo lygis įvairiose šalyse.

GEM bendradarbiauja su kai kurių kitų dalyvaujančių šalių institucijomis, o Portugalijoje jai padeda ISCTE-IUL (Lisabonos universiteto institutas) ir „Spi Ventures“ (konsultacinė bendrovė), kad galėtų atlikti tyrimus, pasitelkiant apklausas.

Pagrindinis lyginamasis rodiklis yra ankstyvosios verslininkystės aktyvumo rodiklis (TEA), pagal kurį 2012 m. Portugalija buvo 44 vietoje tarp 69 šalių.

Kad būtų galima sąžiningai palyginti, šalys skirstomos:

Į veiksmų valdomą ekonomiką (pradinė stadija)

Į efektyvumą orientuotą ekonomiką (tarpinis etapas)

Į inovacijas orientuotą ekonomiką (pažengusi stadija)

Portugaliją galima priskirti paskutiniam aprašytam etapui – į inovacijas orientuotai ekonomikai, kurioje taip pat yra tokios šalys kaip Jungtinė Karalystė, Vokietija, Prancūzija, Jungtinės Amerikos Valstijos ir kt. Į inovacijas orientuota ekonomika yra ta, kurioje bręstant ir didėjant gerovei pastebimas laipsniškas perėjimas prie paslaugų sektoriaus.

Inovacijos iškreipia rinkos pusiausvyrą ir yra pokyčių, galinčių paskatinti ekonomikos augimą, veiksnys. Verslininkas visuomet rizikuoja dėl inovacijų, tačiau naujų produktų ar paslaugų derinių įvedimas ir išsiskyrimas iš konkurentų gali skatinti pokyčius ir ekonominį stabilumą.

Didžiausias verslumo lygis Portugalijoje yra į vartotojus orientuotame sektoriuje, t. y. mažmeninės prekybos, restoranų, laisvalaikio, apgyvendinimo, sveikatos, švietimo ir kt. sektoriuose – 44,9%.

Antroje vietoje yra transformacijos sektorius (statyba, apdirbamoji gamyba, transportas, ryšiai, komunalinės paslaugos ir didmeninė prekyba) – 26,2%. Organizaciniam, į klientus orientuotam sektoriui tenka 23,8%, o gamybos sektoriui – tik 5,1%. Kalbant apie vyrų ir

moterų procentinę dalį, Portugalijoje, palyginti su ankstesniais metais, pasikeitė paritetas: iš 9,2% Portugalijos aktyvių gyventojų verslininkais tapo 9,2% vyrų ir 6,1% moterų.

Pastaraisiais metais nedarbo lygis išaugo nuo 5,93% iki 7,2%. 2021 m. daugiausia dėl pandemijos situacijos. Jei palygintume kitus metus, blogiausi buvo 2013 m., kai nedarbo lygis siekė 17,4 %.

Nedarbo per mėnesį sąvoka rodo, kiek bedarbių užsiregistruoja tą mėnesį, o registruoto nedarbo sąvoka rodo nedarbo lygį, t. y. žmonių, kurie yra darbingi tam tikrą mėnesį (to mėnesio pabaigoje), tačiau nedirbo ir buvo registruoti Užimtumo institute, skaičių.

Socialinis uždumas buvo sunkus išbandymas portugalams ir atskleidė, tai, kas parodė, jog nacionalinėje gamybos strategijoje numatytos paslaugos ir turizmas yra trapūs. Taip yra todėl, kad būtent šiame sektoriuje nedarbas augo labiausiai.

Remiantis Užimtumo instituto ir Darbo, solidarumo ir socialinės apsaugos ministerijos duomenimis, beveik trys ketvirtadaliai (73 proc.) nedarbo lygio padidėjo dėl nedarbo paslaugų sektoriuje, ypač su turizmu susijusioje veikloje. Labiausiai nukentėjo Lisabonos rajonai, Težo slėnis ir šios teritorijos pietinė dalis, sutampanti su turizmo veiklos koncentracija.

2006 m. Portugalijoje pradėta įgyvendinti nacionalinė verslumo ugdymo strategija Plano Nacional de Educação para o Empreendedorismo (PNEE), kuri buvo toliau plėtojama 2006-2009 m., o 2010 m. pradėta įgyvendinti. Ši iniciatyva paskatino kultūrinį, organizacinį ir asmeninį prisitaikymą (Teixeira, 2012). PNEE siekė plėtoti vidurinio ugdymo lygmens ir verslumo nuostatas stiprinančius projektus. Programa buvo įgyvendinta ne visose mokyklose, tačiau tai buvo įmanoma, nes vidurinio ugdymo programose buvo tokie dalykai kaip Projektų rengimas, kurie suteikė mokiniams ir mokytojams galimybę rengti projektus. Per PNEE gyvavimo laikotarpį įvyko keletas pokyčių, daugumą jų lėmė procesas, suteikęs vidurinėms mokykloms autonomiją.

PNEE buvo įgyvendinamas atsižvelgiant į mokyklų norą vykdyti verslumo veiklą, tačiau sutelkti mokytojus dalyvauti šiame projekte buvo sudėtinga užduotis, todėl motyvuoti mokinius taip pat buvo labai sunku (Teixeira, 2010). Tai rodo, kad mokytojų, kaip mokymosi proceso tarpininkų, vaidmuo, kaip nurodo Delors et al. (1996) ir Europos Sąjungos Komisija (2007), yra labai svarbus ugdant mokinių kompetencijas ir gebėjimus. Mokinių motyvavimas yra sudėtinga užduotis, ypač atsižvelgiant į šalyje vyraujančius kultūrinius ypatumus (Hofstede, 2001). Be šių sąlygų, prisideda ir kiti apribojimai, pavyzdžiui, kad iš tiesų dažnai

mokykla laikoma informacijos perdavimo priemone, kuri tiesiogiai konkuruoja su kitomis mokinių patraukliausiomis laikomomis priemonėmis, t. y. televizija ir internetu (Teixeira, 2010). Atrodo, kad mokytojų rengimas verslumo klausimais yra geresnis būdas verslumo ugdymui diegti, tačiau būtina sudaryti sąlygas, kad mokytojai būtų įtraukti į verslumo ugdymą. Taigi, bendra situacija šalyje yra tokia, kad yra nemažai mokyklų, kuriose plėtojamas verslumo ugdymas (EACEA, 2012). Minėtos mokyklos daugiausia yra vidurinės mokyklos ir dalyvauja vyresnių klasių mokiniai. Be to, kai kurios savivaldybės parengė vietines jaunimo verslumo skatinimo strategijas – šiuo atveju tai buvo tiek pradinio, tiek vidurinio ugdymo, priklausomai nuo įgyvendinamų iniciatyvų, tokių kaip kampanijos mokyklose, konkursai, seminarai, verslo konsultantai ir seminarai ir kt.

Aukštajame moksle atsirado apčiuopiamų pavyzdžių, kai keliuose universitetuose buvo įvestas verslumo studijų modulis. Verslumo aukštosiose mokyklose pradėta mokytis 9-ajame dešimtmetyje, o vėliau – po reformos, susijusios su Bolonijos proceso įgyvendinimu. Portugalijos aukštajame moksle nuo 2006 m. daugumoje Portugalijos universitetų, jei ne visuose, buvo dėstomi dalykai, specialiai arba iš dalies skirti verslumo tematikai.

Jungtinė Karalystė

Jungtinėje Karalystėje verslumas gali būti apibrėžiamas kaip verslo ar įmonės idėjos vystymo procesas. Tai reiškia, kad idėja paverčiama perspektyviu verslo planu, o vėliau – pelninga verslo ar įmonės iniciatyva. Verslumas taip pat gali būti apibrėžiamas kaip „veikla, susijusi su verslo ar įmonių steigimu, prisiimant finansinę riziką ir tikintis pelno“. (Oksfordo žodynas)

Jungtinė Karalystė laikoma pirmaujančia Europos valstybe, kalbant apie verslumą ir naujų įmonių steigimą, ir turinti senas sėkmingų verslininkų tradicijas. Kai kurie žymūs Jungtinės Karalystės verslininkai: Amitas ir Meeta Pateliai (farmacija, Auden McKenzie), Mike'as Ashley (mažmeninė prekyba sporto drabužiais ir įranga), Mahmudas Kamani (internetinė mada, Boohoo.com), seras Richardas Bransonas (oro linijos, bankininkystė ir žiniasklaida, „Virgin Group“), seras Jamesas Dysonas (elektros prekės, „Dyson“), Markas ir Mo Constantine'ai (kosmetika, „Lush“), Tomas Morrisas (išpardavimas mažmeninėje prekyboje, „Home Bargains“) ir Denise Coates (internetiniai žaidimai ir lošimai, „Bet365“) (daugiau informacijos apie kitus sėkmingus JK verslininkus rasite pateiktame straipsnyje).

<http://www.thisismoney.co.uk/money/smallbusiness/article-2809685/Top-25-selfentrepreneurs-started-small-sums-money.html>

Pastaraisiais metais Jungtinės Karalystės darbo rinkoje ryškiai pastebimas spartus savarankiško užimtumo augimas. Savarankiškai dirbančių asmenų skaičius padidėjo nuo 3,3 mln. (12,0% darbo jėgos) 2001 m. iki 4,8 mln. (15,1% darbo jėgos) 2017 m.

Pastaraisiais metais Jungtinės Karalystės darbo rinka pasižymėjo gerais rezultatais. Per tris mėnesius iki 2017 m. lapkričio mėn. nedarbo lygis sumažėjo iki 4,3% - žemiausio lygio nuo 1975 m., o užimtumo lygis per tą patį laikotarpį išliko aukštas (75,3 %). Tai iš dalies atspindi savarankiško užimtumo augimą, kuris pastaraisiais metais tęsė augimo tendenciją, stebėtą prieš ekonomikos nuosmukį. Todėl dabar savarankiškai dirbantys asmenys sudaro didesnę užimtumo dalį; maždaug 12% darbo jėgos 2001 m., o 2016 m. maždaug 15,1%. Nuo 2001 m. iki 2016 m. 16-24 m. amžiaus grupėje buvo stebimas gana didelis augimas. Nors nuo 2001 m. iki 2006 m. 16-24 m. amžiaus grupėje savarankiškai dirbančių visą darbo dieną asmenų skaičius palaipsniui didėjo, nuo to laiko jis iš esmės nekito, o savarankiškai dirbančių ne visą darbo dieną asmenų skaičius toliau augo.

Oficiali Jungtinės Karalystės vyriausybės politika verslumo ir jaunimo švietimo srityje kartais yra gana neaiški. Nėra konkrečios politikos, kuria būtų siekiama užtikrinti, kad visi jaunuoliai turėtų tam tikrų žinių apie verslumo įgūdžius, būtų mokomi verslumo ar žinotų, kaip tapti verslininku. Taip pat nėra jokios verslumo temos, kuri būtų įtraukta į Nacionalinę mokymo programą bet kokioje formaliojo švietimo amžiaus grupėje. Atrodo, kad atskiros mokyklos, koledžai, universitetai ir kiti švietimo teikėjai yra atsakingi už tai, kad į mokinių ugdymo programą būtų įtrauktas informavimas, konsultavimas, orientavimas ir mokymas apie savarankišką užimtumą, supratimą apie verslą, verslumo įgūdžius ir verslo pradžią. Tai taip pat priklauso nuo studentų dalyko ar studijų srities, pavyzdžiui, verslo studijų ar ekonomikos studentai turi pamokas ir modulius, susijusius su verslumu, tuo tarpu sporto, geografijos ar anglų kalbos studentai tokių pamokų ir modulių neturi.

Taip pat dažnai pasitaiko, kad profesinės studijos, pavyzdžiui, kirpėjų, staliaus, santechnikos, elektrotechnikos ar kūrybinės žiniasklaidos, yra labai menkai orientuojamos verslumo srityje. Šie studentai paprastai mokosi atitinkamos profesijos, bet ne visada sužino, kaip baigus studijas tą profesiją paversti perspektyvia įmone ar savarankiško darbo galimybe. Atrodo, kad pastaraisiais metais Jungtinės Karalystės vyriausybė ėmė pastebėti šią problemą ir užsakė atlikti tyrimą. Tačiau vyriausybė, bandydama įtraukti verslumo ugdymą į švietimo sistemą, daugiausia dėmesio skyrė tęstiniam mokymui ir aukštajam mokslui, o ne reikiamų įgūdžių ir mąstysenos ugdymui ankstesniuose švietimo proceso etapuose.

Lietuva

Lietuvoje originalias idėjas gali įgyvendinti kiekvienas, norintis pradėti savo verslą. Lietuvoje verslininkams sudarytos labai palankios sąlygos, vienodos teisės ir galimybės klestėti. Pagrindinė nacionalinė strategija – sudaryti galimybes, kurios padėtų didinti verslininkų ir sėkmingai veikiančių įmonių skaičių.

Dėl Lietuvos verslo skatinimo strategijos, kurią remia ir Europos Sąjunga, įsteigti verslą Lietuvoje yra palyginti lengva. Pradedantieji pirmąjį verslą gauna finansinę, techninę ir žinių pagalbą, kuri pradedantiems verslininkams teikiama nemokamai.

Lietuvoje sudarytos palankios sąlygos pradėti verslą, ypač jauniems verslininkams. Dažnai skatinami verslo idėjų konkursai, leidžiantys jauniems žmonėms įgyvendinti savo svajones. Be to, organizuojami įvairūs seminarai, meistriškumo kursai ir konsultacijos, padedantys žmonėms sėkmingai pradėti savo verslą.

Nenuostabu, kad Lietuvoje yra daug jaunų (18-25 metų) verslininkų, kurie, kaip rodo tyrimai, yra tarp pirmaujančių Europos šalių. Galbūt prie to prisideda jaunų žmonių ryžtas patiems kontroliuoti savo veiklą. Šiuo požiūriu Lietuva yra viena iš pirmaujančių ES šalių, nes dažnai kitose šalyse žmonės labiau linkę ieškoti tradicinių užimtumo formų.

Lietuvoje yra palyginti nedideli verslo kūrimo ir išlaikymo kaštai, todėl šalis domina investuotojus iš viso pasaulio. Reikėtų pabrėžti, kad pelno mokestis Lietuvoje yra palyginti nedidelis. Svarbu ir tai, kad darbo sąnaudos ir antrinės sąnaudos (pavyzdžiui, buhalterinės apskaitos) yra vienos mažiausių Europoje. Būtina iš anksto susipažinti su Lietuvos Respublikos įstatymais, kuriuose pabrėžiama būtinybė mokėti pelno, pridėtinės vertės, gyventojų pajamų mokesčius, socialinio ir sveikatos draudimo įmokas.

Lietuvos startuoliai pirmąjį 2021 m. pusmetį jau pritraukė 300 mln. EUR investicijų – 6 kartus daugiau nei per visus 2020 m. Didėja ir vidutinis investicijų į startuolius dydis – šiemet vidutinė investicija šalyje siekė 0,5 mln. eurų, o tai rodo augantį investuotojų pasitikėjimą jaunais IT verslais.

2021 m. pavasarį Lietuvoje veikė apie 708 pradedančiosios įmonės, kuriose iš viso dirbo 10,5 tūkst. darbuotojų. Vidutinis darbo užmokestis šiame sektoriuje siekia 2700 eurų. Iš viso šio sektoriaus įmonės 2020 m. sumokėjo 126 mln. eurų mokesčių. Pradedančiųjų įmonių metinis verslo augimas yra itin spartus ir paprastai jos turi potencialą tapti stipriausiomis išsivysčiusios ekonomikos įmonėmis.

Lietuvos mokyklose beveik nėra metodinio verslumo mokymo. Norintieji daugiau sužinoti apie verslą gali tai padaryti savarankiškai, dažniausiai naudodamiesi laisvai prieinama medžiaga, kurią galima rasti internete. Tačiau verslumo ir verslo vadybos mokoma vidurinėse mokyklose. Lietuvos aukštosios mokyklos gali pasiūlyti aukšto lygio išsilavinimą ir puikias galimybes studentams siekti sėkmės ne tik akademiniame, bet ir platesniame socialiniame aplinkoje. Dėl šių priežasčių, baigę aukštąsias mokyklas, studentai dažnai pradeda kurti savo verslą arba gauna gerai apmokamą darbą Lietuvoje. Aukštosiose mokyklose sparčiai besiplečiančioje startuolių aplinkoje neretai pasitaiko, kad studentas sukuria savo startuolį arba tampa jo dalimi. Dėl didelio startuolių skaičiaus studentai ne tik įgyja daugiau praktinių žinių, bet ir kartais tampa sėkmingais verslininkais.

Airija

2014 m. Įmonių, prekybos ir užimtumo departamento parengtoje nacionalinėje verslumo politikoje verslumas apibrėžiamas kaip „asmens kūrybinis gebėjimas atpažinti galimybę ir jos siekti, kad būtų sukurta nauja vertė ar ekonominė sėkmė“. Toliau politikos pareiškime teigiama, kad „verslumas yra pagrindinis bet kurios klestinčios ekonomikos sveikatos ir gerovės elementas“.

2014 m. Airijos nacionalinė verslumo politika

2019 m. Globalaus verslumo stebėsenos (angl. Global Entrepreneurship Monitor, GEM) ataskaitoje teigiama, kad kas penktas Airijos gyventojas siekia pradėti verslą. Tai rodo, kad ateityje Airijoje verslumas bus stabilus. Ankstyvosios stadijos verslininkų siekis didinti darbo vietų skaičių Airijoje užima pirmąją vietą Europoje, lyginant su kitomis šalimis.

Daugiau nei 50% visų pradedančiųjų verslininkų Airijoje yra 25-44 metų amžiaus, o 2019 m. vidutinis ankstyvojo etapo verslininkų amžius - 38 metai. Ankstesnėse Airijos GEM metinėse ataskaitose buvo pažymėta, kad jaunimo verslumo lygis yra nepakankamas. Pavyzdžiui, 2018 m. jaunesni nei 25 metų asmenys sudarė tik 9% visų verslininkų, o tai sudarė mažiau nei 7% visų šios amžiaus kategorijos asmenų. 2019 m. pastebimas šios tendencijos pokytis. Daugiau kaip 14% 18-25 metų amžiaus asmenų buvo pradedantieji verslininkai, o 16% visų verslininkų priklausė šiai amžiaus kategorijai. Išsilavinimas, aukštesnis nei vidurinis, būdingas dviem iš trijų pradedančiųjų verslininkų Airijoje (67%). Pagal šį požymį Airija gerokai lenkia EBPO normą ir yra antra Europoje, nusileisdama tik Liuksemburgui. Vertinant verslininkus pagal aukštąjį išsilavinimą, Airijos rezultatai prastesni – šioje kategorijoje yra tik vienas iš devynių (11,2%). Šis rodiklis yra gerokai mažesnis už EBPO normą (16,2%).

Verslumas Airijoje 2019 | Pasaulinė verslumo stebėseną

MVĮ ir verslumo politika Airijoje – tai leidinys, kuriame pateikiamos EBPO atliktos MVĮ ir verslumo politikos Airijoje apžvalgos išvados. Jame vertinami MVĮ ir verslumo plėtros iššūkiai bei pateikiamos rekomendacijos dėl būsimos politikos. Jame teigiama, kad Airijoje sėkmingai kuriamos sparčiai augančios įmonės, o jos kaip MVĮ yra novatoriškos. Požiūris į verslumą apskritai yra teigiamas. Tačiau verslo dinamiškumas ir naujų įmonių skaičius yra palyginti žemas, Airijos MVĮ dažnai nėra labai aktyvios tarptautinėse rinkose, o MVĮ produktyvumo augimas yra sustojęs. Be to, trūksta MVĮ valdymo įgūdžių, kapitalo investicijų lygio ir technologijų.

Pastaraisiais metais MVĮ produktyvumas nedidėjo, verslo pradžios ir pabaigos rodikliai yra žemi, o nedidelė dalis Airijos MVĮ tiesiogiai užsiima eksportu. Verslo aplinka iš esmės yra palanki, yra daug geriausios praktikos programų, skirtų remti didelio potencialo MVĮ ir verslininkus, o vyriausybė gerai koordinuoja politiką.

Vis dėlto moterų, jaunimo ir migrantų verslumo potencialas yra neišnaudotas, o MVĮ ir verslumo rodikliai skiriasi. Be to, MVĮ ir verslumo politikos srityje nustatyta, kad politiką būtų galima sustiprinti tokiose srityse kaip naujų įmonių skaičiaus didinimas, įmonių tinklų ir grupių skatinimas, vieningo MVĮ ir verslumo politikos strateginio dokumento parengimas ir vietos įmonių vaidmens stiprinimas. Tai aiškiai rodo, kad didesnė bendruomenės sanglauda būtų naudinga verslumui Airijoje.

[EBPO MVĮ ir verslumo tyrimai | MVĮ ir verslumo politika Airijoje](#)

Graikija

Verslumo ugdymas Graikijoje paprastai susijęs su besimokančiųjų žinių, įgūdžių ir motyvacijos ugdymu, siekiant skatinti sėkmingą verslumą įvairiomis aplinkybėmis. Kiekviename švietimo lygmenyje, nuo pradinės mokyklos iki universitetų, siūlomi įvairūs verslumo ugdymo variantai. Taip yra todėl, kad ugdytinos kompetencijos ir gebėjimai atitinka pagrindinius pedagoginius tikslus, kurių siekiama kiekviename amžiaus tarpsnyje.

Visoje Europos Sąjungoje šiuo metu pripažįstamas ir įgyvendinamas verslumo ugdymo modelis dažnai grindžiamas tuo, ką Heinonen ir Poikkijoki (2006) apibūdina taip: „Siekama, kad mokiniai įgytų verslumą skatinančių nuostatų, žinių ir įgūdžių, o įvairios verslumo ugdymo dimensijos būtų išdėstytos įvairiose kategorijose, kurios sudaro įvairių Europos Sąjungos šalyse įgyvendinamų ir pasiektų mokymosi rezultatų sistemą“.

Verslumo ugdymo mokymosi procesas rengia žmones būti atsakingais ir versliais asmenimis. Jis padeda žmonėms išsiugdyti įgūdžius, žinias ir požiūrį, būtinus jų užsibrėžtiems tikslams pasiekti. Graikijoje surinkti duomenys taip pat rodo, kad verslumo išsilavinimą įgiję žmonės turi geresnes galimybes įsidarbinti.

Vidurinis išsilavinimas pripažintas svarbiu verslumo ir inovacijų sistemų stiprinimo lygmeniu. Tačiau yra ir trūkumų, susijusių su Graikijos nacionalinių strateginių verslumo ugdymo prioritetų įgyvendinimu ir specializacija, taip pat su vidurinio ugdymo mokymo programai teikiama reikšme ir svarba. Visuotinai pripažįstama, kad būtina toliau skatinti verslumo ugdymą Graikijos viduriniame ugdyme. Graikijos licėjaus mokymo programa, susijusi su verslumo ugdymu, įskaitant kai kuriuos visai neseniai padarytus pakeitimus, įvardijamus kaip nauja pradžia jaunimui; tačiau Graikijos licėjaus mokinių ugdymo poreikiai yra dideli ir jų neįmanoma patenkinti tiesiog pasiūlius kelias pamokas mokykloje. Politikai turėtų sukurti nacionalinę verslumo ugdymo strategiją.

Ši strategija turi apimti visus švietimo etapus ir taikyti formaliojo ir neformaliojo mokymosi metodus būsimųjų verslininkų žinioms, įgūdžiams ir nuostatoms ugdyti.

Vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu pedagogai pripažįsta, kad reikia parengti nacionalinę verslumo ugdymo strategiją. Daugeliui pedagogų reikia mokymų, kad jie galėtų taikyti naujus neformaliojo švietimo pagrįstus metodus ir priemones. Dauguma pedagogų, mokydami mokinius, taiko tik formaliojo ugdymo metodus. Verslumo ugdyme būtina naudoti neformalųjį švietimą, nes tokius įgūdžius kaip lyderystė, komandos formavimo veikla ir požiūris, kurie yra būtini paslaugų sektoriuje, dažniausiai galima įgyti tik pasitelkiant tokį švietimą. Taip pat reikia keisti daugelį mokomųjų dalykų, kurių mokoma pagal mokymo programas. Galiausiai visuotinai sutariama, kad mokyklos, norėdamos tinkamai paruošti mokinius, turi būti atviros verslumo projektams, pavyzdžiui, virtualių įmonių, kurios dalyvautų nacionaliniuose įgūdžių konkursuose, kūrimui ir verslo įgūdžių sertifikato bei verslumo įgūdžių paso institutui.

Vokietija

Gyvename sparčiai besikeičiančiame pasaulyje ir kasdien susiduriame su daugybe iššūkių. Pastaruosius kelerius metus Europos Sąjunga kaip ir daugelis kitų pasaulio šalių susidūrė su visuotine krize ir didele migracija. Šios priežastys, be daugelio kitų, prisidėjo prie nedarbo, ypač jaunimo, augimo. Vokietija, kaip ir daugelis kitų šalių, dabar bando spręsti šią problemą, dažniausiai pasitelkdama formaliojo švietimo sistemas ir didindama informuotumą apie verslumo galimybes.

Vokietijos švietimo sistema iš esmės yra decentralizuota. Tiek funkcinė struktūra, tiek atsakomybė už švietimą pirmiausia tenka federalinėms žemėms (Länder). Nors struktūros gairės ir pačios gairės kuriamos nacionaliniu lygmeniu, jų įgyvendinimo būdai federalinių žemių lygmeniu skiriasi. Pavyzdžiui, 2014 m. Federalinė ekonomikos ir energetikos ministerija pristatė keletą priemonių, kuriomis siekiama skatinti supratimą apie verslumo ugdymo svarbą ir galimybes. Tačiau šių priemonių įgyvendinimas buvo paliktas atitinkamoms federalinėms žemėms ir institucijoms, kad jos spręstų taip, kaip joms atrodo tinkama, atsižvelgiant į savo kontekstą. Ministerija atliko darbo grupės, sudarytos iš valstybės pareigūnų ir verslo atstovų, vaidmenį. Ši darbo grupė atlieka svarbią rolę plėtojant verslumo ugdymą Vokietijoje. Grupė įdiegė visoje šalyje veikiančią interneto svetainę, kurioje išvardytos įvairios verslumo ugdymo iniciatyvos, kad mokytojai galėtų viską rasti vienoje vietoje.

Verslumo ugdymas yra tarpdalykinis tikslas visoje Vokietijoje. Nacionalinėse iniciatyvose pateikiama daug įvairios medžiagos, gairių, leidinių, šaltinių ir pagalbinių pedagoginių priemonių, skirtų klasės aplinkai. Kiekviena žemė siūlo skirtingas iniciatyvas, programas, konkursų galimybes ir patyriminio mokymosi galimybes jaunimui ir mokytojams įsitraukti į verslumo ugdymą. Skėtinė programa, žinoma kaip *Unternehmergeist macht Schule* (Verslumo dvasia mokyklose), tarnauja kaip platforma, jungianti mokyklas ir įmones, padedanti mokiniams susipažinti su įvairiais karjeros keliais ir išbandyti savarankišką darbą. Pagal šią pagrindinę programą vykdomos atskiros iniciatyvos skiriasi pagal geografinę aprėptį, amžių, mokymosi metodus ir tipą, taip pat pagal numatomus verslumo rezultatus.

Vokietijoje bendrasis pilietinis ugdymas įtrauktas į daugelio tipų mokyklų mokymo programas, tačiau verslumo ugdymas reikšmingai skatinamas tik į komerciją orientuotose vidurinėse mokyklose. Universitetų lygmeniu daugelyje verslo studijų programų pilietinis ugdymas ar įmonių socialinė atsakomybė (ISA) nėra įtraukti į mokymo programas.

Neformaliu verslumo ugdymu Vokietijoje daugiausia dėmesio skiriama ekonominėms žinioms, bet ne ISA ar pilietiniam jaunųjų verslininkų ugdymui. Kita vertus, kitose studijų srityse verslumo žinių klausimas iš esmės nenagrinėjamas. Neformalų pilietinį ugdymą Vokietijoje vykdo viešosios ir privačios institucijos, pavyzdžiui, federalinės pilietinio ugdymo agentūros, bažnyčios, fondai, sąjungos ar asociacijos; dažnai šios organizacijos yra atviros visiems gyventojams arba skirtos tam tikroms grupėms, pavyzdžiui, moksleiviams, mokytojams ar migrantams. Iki šiol neatrodo, kad (jauni) verslininkai būtų svarbi neformalaus pilietinio ugdymo tikslinė grupė Vokietijoje.

Vokietijos vyriausybė kiekvienoje žemėje jaunimui siūlo verslumo žinių įgijimo programas, tačiau daugiausia dėmesio skiriama verslumo kompetencijai įgyti, o to ne visada pakanka sėkmingam poveikiui jaunimui ir bendruomenei.

Įgyvendinant jaunimo ir bendruomenės dalyvavimo programą „Making Space 365“ daug jaunų žmonių Vokietijoje ir už jos ribų turės galimybę labiau įsitraukti į bendruomenės veiklas ir tobulinti savo kūrybinius įgūdžius, o tai atvers erdvę kūrybai ir verslumui. Projektas padės užpildyti spragas; padės jaunimui geriau prisitaikyti prie besikeičiančio pasaulio, būti aktyviais savo bendruomenės piliečiais, ne tik siekti pelno, bet ir būti naudingais bei išsilavinusiais.

Ir, žinoma, ugdymas dažnai būna sėkmingesnis, jei pasitelkiame įvairias formas ir ugdymo metodus, kad įgytume žinių ir praktinių įgūdžių, kuriuos turime panaudoti ne tik formaliojo ugdymo metu. Šiuo atveju sėkmė dažnai yra neformalusis ugdymas, jo metodai ir mokymasis veikiant.

2 Dalis – Teorinės literatūros apžvalga MS365 partnerystėje

Portugalija

Verslumas, be abejonės, pasireiškia visose mūsų gyvenimo srityse, ypač ekonominėje ir socialinėje. Pastaroji sritis yra reikšminga visuomenės vystymuisi, be to, daugelyje šalių ji laikoma naudinga priemone, skatinančia inovacijas ir darbo vietų kūrimą. Dėl šios priežasties ji turi būti skatinama kaip pagrindinė ekonomikos augimo sudedamoji dalis. Todėl viešosios ir privačios organizacijos skatina naujų įmonių ar projektų kūrimą ir savarankiško užimtumo skatinimą.

Tyrimai parodė teigiamą formalaus išsilavinimo ir verslumo ryšį, kuris didina gebėjimą pastebėti geras rinkos galimybes ir gebėjimą pradėti naują verslą.

Siekiant ekonomikos augimo ir norint užtikrinti, kad jauni žmonės turėtų reikiamų įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų verslui, reikia, kad bet kokio lygmens mokymo įstaigų mokytojai skatintų ir remtų veiksmingą verslumo ugdymą. Kad verslumo ugdymas būtų sėkmingai įtrauktas į mokymo programą, mokytojai turi kelti kvalifikaciją ir įgyti įvairių kompetencijų, o tam gali padėti edukacinė aplinka, kurioje skatinama prisiimti riziką ir kurioje prioritetas teikiamas užimtumui kaip mokymosi rezultatui.

Verslumo mokymas nepateikia atsakymų, bet padeda besimokantiejiems iškelti tinkamus klausimus.

Labai svarbu kurti mokymosi apie verslumą galimybes, nes tai suteikia daugiau ir geresnių **užimtumo galimybių** – verslumas padeda mažinti nedarbo atotrūkį per formalias ir neformalias verslo įmones, kuriose neišvengiamai dirba milijonai žmonių. **Jis taip pat prisideda prie bendruomenės vystymosi.** Dalyvaudami įmonių socialinės atsakomybės veikloje, verslininkai prisideda prie švietimo, sveikatos priežiūros, verslo mokymosi ir mentorystės bei kitų socialinių poreikių infrastruktūros plėtros ir ją remia. Verslininkų iniciatyvos padeda gerinti sveikatos priežiūros paslaugų ir švietimo prieinamumą, teikti finansinę paramą ir mentorystę kitiems jauniems verslininkams.

Jungtinė Karalystė

Investicijos į verslumo ugdymą yra viena iš labiausiai atsiperkančių investicijų tiek Jungtinėje Karalystėje, tiek Europoje – tyrimai rodo, kad verslumo ugdymą gavę mokiniai turi nuo trijų iki šešių kartų didesnę tikimybę ateityje pradėti verslą. Vykdydami verslumo ugdymo veiklą mokiniai gali įgyti svarbiausių verslumo įgūdžių, pavyzdžiui, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, bendravimo, rizikos prisiėmimo ir komandinio darbo. Verslumas gali pasiūlyti

alternatyvius kelius jaunimui, pagerinti jų įgūdžius, įsidarbinimo galimybes ir gyvenimo sėkmę, kartu prisidedant prie ekonominio ir socialinio vystymosi.

Jungtinėje Karalystėje verslumo ugdymas pripažįstamas prioritetu visuose švietimo lygmenyse. 2014 m. paskelbta ataskaita „Verslas visiems“, kurios autorius lordas Youngas. Šioje ataskaitoje pabrėžiama įmonių ugdymo Jungtinėje Karalystėje (pirmenybė teikiama terminui „verslumo ugdymas“) svarba ir pateikiamas rekomendacijų rinkinys. Tačiau iki šiol JK vyriausybė nėra priėmusi nacionalinės strategijos, kuria būtų remiamas verslumo ugdymas mokyklose. Visoje šalyje yra daugybė decentralizuotų programų pavyzdžių, daugiausia regioniniu lygmeniu arba atskirų institucijų lygmeniu. Tradiciškai daugiausia dėmesio skiriama viduriniam ugdymui, tačiau yra daug iniciatyvų, apimančių ir pradinį ugdymą.

Dauguma jaunųjų verslininkų (73%) sutinka, kad verslo pradžiai reikalingų įgūdžių galima išmokyti, o daugelis pritaria, kad verslumo mokyklose būtų mokoma jau nuo devynerių metų.

Tim Jones CBE „Tata Limited“ vykdomasis direktorius. Remiamasi šaltiniu „[Padarykime tai! Speciali Jungtinės Karalystės verslumo būklės 2020 m. ataskaita](#)“

Verslumas svarbus dėl daugelio priežasčių – nuo socialinių pokyčių skatinimo iki inovacijų diegimo. Verslininkai dažnai laikomi nacionaliniu turtu, kurį reikia kuo labiau ugdyti, motyvuoti ir atlyginti. Puikūs verslininkai gali pakeisti mūsų gyvenimo ir darbo būdą vietos ir nacionaliniu lygmeniu. Sėkmingos jų inovacijos gali pagerinti gyvenimo lygį, o verslininkai ne tik kuria gerovę, bet ir darbo vietas bei prisideda prie ekonomikos augimo.

Verslumas padeda kurti naują turtą. Esamos įmonės gali likti apribotos esamomis rinkomis ir gali pasiekti pajamų ribą. Tačiau nauji ir patobulinti verslininkų produktai, paslaugos ar technologijos leidžia plėtoti naujas rinkas ir kurti naują turtą.

Lietuva

Verslumo skatinimas Lietuvoje (ypač tarp jaunimo) yra viena iš strateginių Lietuvos ir Europos Sąjungos kryptių. Investicijos į verslo kūrimą ne tik atneša papildomų pajamų valstybei, stiprina ekonomiką, mažina bedarbių skaičių, bet ir kelia šalies prestižą vietos ir tarptautiniu lygiu. Nors dar mokykloje yra nemažai verslumą skatinančių projektų ir programų, tačiau tokių programų yra per mažai, o dėmesys paprastai skiriamas tik anksti mokyklą baigusiems moksleiviams.

Investicijos į verslumo ugdymą yra labai atsiperkanti investicija, o jaunuoliai, kurie dalyvauja verslumo ugdymo programoje, turi net šešis kartus didesnę tikimybę ateityje pradėti sėkmingą verslą. Vykdydami įvairias verslumo veiklas jauni žmonės gali įgyti itin svarbių verslumo įgūdžių, pavyzdžiui, spręsti problemas, bendrauti komandoje, užmegzti ryšius ir bendradarbiauti. Kaip jau buvo minėta, verslumas suteikia alternatyvių įsidarbinimo būdų ir profesinių galimybių jaunimui, gerina jų pagrindinius įgūdžius, galimybes įsidarbinti ir bendras gyvenimo galimybes, kartu remdamas ekonominį ir socialinį vystymąsi.

Didžiausias dėmesys skatinant jaunimo verslumą Lietuvoje turi būti skiriamas pradedant nuo mokyklos. Tyrimais nustatyta, kad daugiau nei pusė mokytojų sutinka, jog verslumo ugdymas mokyklose yra būtinas. 70% jaunuolių, kurie mokyklose buvo mokomi verslumo, baigę mokyklą galvoja arba planuoja pradėti savo verslą. Daugiau nei pusė jaunuolių, baigusią mokyklą, asmeniniame ar profesiniame gyvenime taiko verslumo pamokose įgytas žinias.

Siekiant plėtoti verslumą Lietuvoje, svarbu, kad mokyklose būtų užtikrintas švietimas, mokytojų parama, būtų pradėtos vykdyti edukacinės programos. Lietuvoje verslumo ugdymas aukštosiose mokyklose yra geriau išvystytas ir atitinka aukščiausius Europos standartus, tačiau jaunimo verslumo ugdymą gali gerokai palengvinti jau įgytos žinios apie verslumą dar mokykloje, ko šiuo metu nėra.

Verslumas svarbus dėl daugelio priežasčių – nuo socialinių pokyčių skatinimo iki inovacijų diegimo. Verslininkai dažnai laikomi nacionaliniu turtu, kurį reikia kuo labiau ugdyti, motyvuoti ir skatinti. Puikūs verslininkai gali pakeisti tai, kaip mes gyvename ar dirbame įvairiais lygmenimis.

Verslumas gali padėti kurti naują gerovę, kuri kelia visų žmonių gyvenimo lygį. Jei įmonės liks tik esamose rinkose, jų gamybos apimtys ir pajamos gali būti ribotos. Inovatyvūs ir patobulinti produktai, paslaugos ar technologijos, kuriuos sukuria verslininkai, gali padėti sukurti naują gerovę ir netgi atverti naujas rinkos galimybes.

Airija

Verslumo forumą įsteigė Darbo vietų, įmonių ir inovacijų ministras, kad jis išnagrinėtų ekosistemą iš verslininkų perspektyvos ir pateiktų rekomendacijas, kaip remti verslumą Airijoje. Jis taip pat aprašė, kaip galėtų atrodyti stipri Airijos pradedančiųjų įmonių bendruomenė. Jame pabrėžiama, kad kuriant tvirtą pradedančiųjų įmonių ekosistemą reikia, jog verslininkai taptų lyderiais paprastiems žmonėms, nuolat vykdytų veiklą ir organizuotų renginius, skirtus verslininkams.

Verslumo forumas taip pat paragino esamus verslininkus ir pramonės lyderius prisidėti prie verslumo darbotvarkės įgyvendinimo pasitelkiant mentorystę, tinklų kūrimą, elektroninę sąveiką ir informacijos sklaidą. Buvo teigiama, kad Airija, norėdama propaguoti ir skatinti stiprią aukštos kokybės verslumo kultūrą, turi išnaudoti esamą talentų bazę ir verslininkų tinklus. Privačiojo sektoriaus dalyvavimas turi būti verslumo kompetencijos varomoji jėga ir katalizatorius, remiantis esamomis sistemomis ir iniciatyvomis. Tačiau savo ataskaitoje Verslumo forumas pabrėžia, kad Vyriausybės vaidmuo šioje srityje turėtų būti patariamasis, o ne vadovaujantis. Vyriausybė visų pirma turėtų sutelkti dėmesį į kliūčių šalinimą, reikiamų sprendimų įgyvendinimą ir tinkamos verslo aplinkos palaikymą.

Verslumui reikia įvairių įgūdžių ir požiūrių, siekių, veiklos, paramos ir tinklų, į kuriuos geriausia orientotis iš vietos, labiau apčiuopiamų ir prieinamų pozicijų. Tai reiškia, kad reikia raginti ir skatinti kitus įsitraukti ir aktyviai dalyvauti. Kaip pabrėžė Verslumo forumas, Vyriausybė viena negali sukurti daugybės įvairių tarpusavyje susijusių elementų, būtinų sėkmei pasiekti. Šioje iniciatyvoje vaidmuo teks daugeliui įvairių mūsų visuomenės grupių.

Pirmiausia jaunojo verslininko gyvenimo ciklui įtakos turi visuomenės požiūris į verslą ir kultūrinės vertybės bei verslumo akcentavimas švietimo sistemoje. Visuomenės kultūra ir požiūris daro tiesioginę įtaką asmens gebėjimui kūrybiškai mąstyti ir požiūriui į riziką. Jei norime, kad būtų sudarytos palankios sąlygos ateityje pradėti verslą, būtina skatinti nacionalinę verslumo dvasiją ir kultūrą. Švietimas atlieka labai svarbų vaidmenį formuojant požiūrį ir kultūrą – nuo pat pradinės mokyklos. Kuo anksčiau ir plačiau susipažįstama su verslumu ir naujovėmis, tuo didesnė tikimybė, kad mokiniai ateityje apsvaistys galimybę tapti verslininkais. Taip pat turime užtikrinti, kad sistema padėtų jaunimui ir suaugusiesiems įgyti įgūdžių, reikalingų verslui dabar, ir parengtų juos užimti ir kurti ateities darbo vietas ir darbo vietas.

Verslumas yra galingas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo variklis. Jis kuria naujas įmones ir darbo vietas, atveria naujas rinkas, ugdo naujus įgūdžius ir gebėjimus. Todėl labai svarbu, kad verslininkystė būtų laikoma patrauklia ir perspektyvia karjeros galimybe. Turime puoselėti kultūrą, kurioje sėkmingi verslininkai būtų pasveikinti, pripažįstami ir apdovanojami už pastangas, nes tai padės normalizuoti verslininko karjerą. Švietimo sistemos vaidmuo stiprinant teigiamą verslumo suvokimą yra labai svarbus siekiant kultūrinių pokyčių.

Praktiški ir pozityvūs veiksmai, kuriais skatinama verslininkų vertė visuomenei ir išryškinamos karjeros galimybės, kurias suteikia naujo verslo sukūrimas ar įsigijimas, yra

labai svarbūs siekiant pakeisti požiūrį į verslininkus. Tam tikroms demografinėms grupėms, ypač moterims, jaunimui ir migrantams, verslininkų populiacijoje paprastai atstovaujama nepakankamai.

Bendruomenės lygmeniu turi būti dedamos pastangos, kad būtų skatinami verslumo pavyzdžiai, ugdomas teigiamas požiūris į rizikos prisiėmimą, mokoma esminių verslo valdymo ir finansinio raštingumo dalykų ir šalinamos įgūdžių spragos. Jaunimas yra didžiulis išteklius, kuris yra labai menkai remiamas. Parama turi būti skiriama grupėms, kurių potencialas neišnaudotas, taip pat tiems nedirbantiems jaunuoliams, kurie jau turi įgūdžių, o kompetencijas įgytų pasitelkus verslo ugdomąjį vadovavimą (angl. couching) ir mentorystę, bei galėtų pradėti verslus savarankiškai.

2014 m. nacionalinė verslumo politika Airijoje

Graikija

Dabartinėje ekonominėje situacijoje naujam absolventui nebeužtenka turėti akademinių žinių. Vis labiau reikalaujama, kad besimokantieji turėtų įgūdžių ir gebėjimų, kurie padidintų jų galimybes įsidarbinti, pavyzdžiui, informacijos gavimo ir tvarkymo, bendravimo ir prisistatymo, planavimo ir problemų sprendimo, socialinės raidos ir ryšių užmezgimo. Verslumo ugdymas ir mokymas suteikia asmenims gebėjimą atpažinti komercinės galimybes, o taip pat pasitikėjimo, žinių ir įgūdžių, kaip jomis pasinaudoti. Jis apima mokymą atpažinti galimybes, komercializuoti koncepciją, valdyti išteklius ir įkurti verslo įmonę. Jis taip pat apima tradicinių verslo disciplinų, tokių kaip vadyba, rinkodara, informacinės sistemos ir finansai, mokymą.

Verslumas arba perėjimas prie savarankiško darbo yra ir toliau bus vis svarbesnis ekonomikos augimo ir vystymosi elementas. Labai svarbu turėti infrastruktūrą, reikalingą verslumo mąstysenai skatinti ir savarankiškam užimtumui didinti. Naujos įmonės kūrimo kultūra yra labai svarbus šios infrastruktūros aspektas, nes ji skatins besimokančiuosius rizikuoti pradėti verslą.

Kaip ir daugelyje kitų šalių, verslumas Graikijoje yra svarbus dėl daugelio priežasčių – nuo ekonomikos augimo skatinimo iki socialinių pokyčių ir inovacijų diegimo. Kartais verslininkai Graikijoje laikomi nacionaliniu turtu, kuris yra puoselėjamas, gerbiamas ir daro įtaką sprendimus priimančių asmenų grupėms. Sėkmingi verslininkai dažnai gali daryti įtaką mūsų gyvenimui įvairiais lygmenimis, o jų sukurtos inovacijos gali ne tik pagerinti gyvenimo lygį, bet įsteigti naujas darbo vietas ir prisidėti prie augančios Graikijos ekonomikos.

Verslumas padeda kurti naują vertę. Tuo tarpu esamos įmonės gali likti tik esamose Graikijos rinkose ir gauti ribotas pajamas. Nauji ir patobulinti verslininkų produktai, paslaugos ar technologijos leidžia plėtoti naujas rinkas ir kurti naujas galimybes – tai galioja visoje Graikijoje ir visoje Europoje.

Be to, didesnis užimtumas ir didesnės pajamos prisideda prie didesnių nacionalinių pajamų – didesnės mokestinės pajamos ir didesnės Graikijos Vyriausybės išlaidos. Šias pajamas Graikijos Vyriausybė gali panaudoti investicijoms į kitus sunkumų patiriančius sektorius ir investicijoms į žmogiškąjį kapitalą. Nors tai gali paveikti keletą esamų rinkos dalyvių, vyriausybė gali sušvelninti smūgį, nukreipdama perteklinį turtą darbuotojams perkvalifikuoti.

Siūlydami unikalias prekes ir paslaugas, verslininkai gali atsisakyti tradicinių ir sumažinti priklausomybę nuo pasenusių sistemų ir technologijų. Dėl to gali pagerėti gyvenimo kokybė, moralė ir ekonominė laisvė; verslininkai gali daryti įtaką ir kurti socialinius pokyčius.

Verslininkai taip pat reguliariai remia kitų bendraminčių įmones. Jie investuoja į vertingus bendruomenės projektus ir teikia finansinę paramą vietos labdaros organizacijoms. Tai leidžia toliau plėtoti ne tik jų pačių įmones, bet ir prisidėti prie bendruomenės vystymosi.

Vokietija

Vokietija labai gerai žinoma dėl savo teorinių žinių ir tyrimų verslumo tema. Šiandien Vokietijoje vis daugiau mokslininkų tyrinėja verslumo reiškinius. Nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio pabaigos pastebima, kad daugėja publikacijų ir verslumo tyrimai universitetuose institucionalizuojami, o kasmet rengiama konferencija G-Forum kartu su verslumo tyrimų metraščiu padeda skatinti mokslinės bendruomenės plėtrą.

Didžiąją XX a. pradžios ir vidurio dalį verslumo tyrimų Vokietijoje beveik nebuvo, o mažųjų ir vidutinių įmonių tyrimai klestėjo. Keliuose straipsniuose buvo apžvelgta verslumo tyrimų raida pastaraisiais dešimtmečiais, konstatuojant konceptualios ir paradigminės plėtos (Ireland, Reutzel, Webb, 2005; Shane, Venkataraman, 2000) ir teisėtumo stoką (Busenitz ir kt., 2003), tuo tarpu apžvalgose, skirtose naujausiems tyrimams Europoje, buvo atkreiptas dėmesys į europietiško metodo privalumus, pavyzdžiui, atsižvelgimą į kontekstinius skirtumus (Huse, Landström, 1997).

Verslumas apskritai, o ypač pradedančiųjų įmonių steigimas, dėl įvairių priežasčių Vokietijoje tapo politikos, ekonomikos ir socialinių mokslų dėmesio centru. Politikai tik visai neseniai atrado pradedančiąsias įmones, tačiau vėliau greitai parengė įvairių iniciatyvų ir programų. Kaip matyti iš **Pasaulinės verslumo stebėsenos (GEM)** ataskaitų apie Vokietiją,

vyriausybės programos nuolat priskiriamos prie Vokietijos lyginamųjų pranašumų, kaip verslumo pagrindų sąlygos (žr., pavyzdžiui, Sternberg, 2000; Sternberg ir Bergmann, 2003; Sternberg ir kt., 2004). Remiantis dabartine 2005 m. GEM šalies ataskaita apie Vokietiją (žr. Sternberg ir kt., 2006), Vokietija iš tikrųjų užėmė ketvirtą vietą tarp 33 GEM šalių, kuriose buvo atliktos atitinkamos ekspertų apklausos. Jei JAV ar Australijoje pradedančiųjų verslininkų svajonės apie nepriklausomybę praktinis įgyvendinimas yra savaime suprantamas dalykas, tai Europos šalys, pavyzdžiui, Vokietija, tik neseniai verslumo temą iškėlė į savo ekonominės politikos centrą.

Vokietijoje tikimasi, kad daugybė skatinimo programų nacionaliniu, federaliniu žemių ir savivaldybių lygmeniu teigiamai prisidės prie darbo rinkos plėtros. Naujos įmonės tapo aktuali tema politikoje iš dalies dėl įsitikinimų (siekis sukurti „verslią visuomenę“), iš dalies dėl būtinybės (suvokimas, kad didelės įmonės praeityje mažino darbo vietų skaičių, o dėl naujų įmonių jos gali tik augti). Vokietijoje absoliučiai ir santykinai padaugėjo verslumo iš būtinybės atvejų – tai buvo atsakas į vyraujančių ekonominių sąlygų pokyčius ir naujas politikos priemones, darančias poveikį darbo rinkai.

„Hartz IV“ – svarbiausia 2003-2005 m. reformų programa, skirta darbo rinkai ir socialinei politikai Vokietijoje – aiškiai siekia tikslo greičiau įtraukti bedarbius į darbo rinką. Bandymai pasiekti šį tikslą apima tiek stūmimo veiksnius (socialinių ir nedarbo išmokų mažinimas, įpareigojimas sutikti dirbti labai mažai apmokamą darbą), tiek traukos veiksnius, pavyzdžiui, priemones, kuriomis siekiama palengvinti savarankiško darbo pradžią („Me Inc.“, „Ich-AG“, tarpinės išmokos). Ypač populiari pasirodė „Ich-AG“ priemonė, iš dalies dėl to, kad ji apima tiesioginį finansavimą, t. y. beprocentę, bet ribotos trukmės subsidiją, kuri pirmaisiais metais sudaro 600 EUR, antraisiais – 360 EUR, o trečiaisiais ir paskutiniaisiais metais – 240 EUR. Perėjimas į savarankišką veiklą bedarbiams yra beveik nerizikingas, nes jie bet kada gali nutraukti savo naująjį verslą, grįžti į bedarbių gretas ir vėl gauti ankstesnio dydžio bedarbio pašalpą. Laikinas savarankiško darbo etapas neturi jokios įtakos jų teisei į bedarbio pašalpą. Kol kas dar per anksti ką nors vertinti, tačiau neabejotina ir tikėtina, kad šių pradedančiųjų verslininkų ketinimai ir augimo perspektyvos paprastai būna menkos – jie skiriasi nuo atsitiktinių verslininkų.

Dauguma verslininkų, kuriems tai būtina, pirmiausia siekia užsitikrinti pragyvenimą, o ne didinti pajamas ar kurti papildomas darbo vietas. Regioniniu požiūriu didelė buvusių bedarbių dalis tarp visų naujų įmonių steigėjų, kuri neabejotinai būdinga Vokietijai, yra svarbi dėl kelių priežasčių. Pirma, verslumo poreikis atskirose federalinėse žemėse ir net planavimo regionuose labai skiriasi. Antra, atskirų Vokietijos regionų gyventojų verslumo nuostatos taip pat labai skiriasi, o tai savo ruožtu – remiantis mūsų hipoteze apie regioninių

sąlygų svarbą asmens sprendimui steigti (arba nesteigti) įmonę – gali bent iš dalies paaiškinti skirtingą regioninį būtinybės verslumo mastą. Ir trečia, ekonominės ir socialinės sąlygos skirtinguose planavimo regionuose skiriasi, o tai taip pat turi įtakos asmenų polinkiui pradėti naują verslą.

Vokietijoje neformaliojo švietimo sistema yra labai gerai išvystyta ir Vokietijoje veikia daugiau kaip 1 000 suaugusiųjų švietimo centrų, kuriuose galima mokytis kalbų, technologijų, sveikatos, meno ir amatų. Kasmet tokiais pasiūlymais pasinaudoja iki 7 mln. gyventojų, kuriuos galima pavadinti „mokymusi visą gyvenimą“.

Nuo 2013 m. Vokietija ėmėsi daugelio veiksmų, kad pagal 2012 m. gruodžio 20 d. Tarybos rekomendaciją parengtų arba patobulintų neformaliojo mokymosi ir savišvietos pripažinimo taisykles. Taigi Vokietija turi daug gerosios patirties, kuria gali pasidalyti formaliojo ir neformaliojo švietimo srityje, taip pat vyriausybinių reguliavimo propagavimo ir lobizmo srityje, susijusioje su kūrybiniais sektoriais.

3 Dalis - Geroji praktika

Portugalija

Yra keletas pradedančiųjų įmonių finansavimo programų, pritaikytų konkrečių tikslinių grupių poreikiams tenkinti, daugelis jų skirtos jaunimui.

Pagal Jaunimo garantijų programą „Investe Jovem“ 18-30 metų amžiaus verslininkams teikiamos subsidijos ir beprocentės paskolos. Ji apima finansinę paramą investicijoms ir nuosavų darbo vietų kūrimui. Pagal šią programą bedarbiams, ypač NEET, teikiamas mokymas, techninė ir finansinė parama.

Programa „**CoopJovem**“ sukurta 2015 m. pagal YGIP ir ja siekiama remti jaunimą steigiant kooperatyvus arba kuriant darbo vietas veikiančiuose žemės ūkio kooperatyvuose.

Programa „**Empreende já**“ („Verslumas dabar“), kuriai vadovauja viešasis **Portugalijos sporto ir jaunimo institutas (IPDJ)**. Ji siūlo mokymus, mentorystę, paramą užmezgant ryšius ir išlikti konkurencingam versle. Pirmajame etape (1 veiksmas) dalyviai gauna 250 valandų verslumo įgūdžių mokymo ir iki 30 valandų asmeninės techninės paramos, skirtos projekto, kuriuo siekiama įsteigti įmonę arba socialinės ekonomikos subjektą, struktūrai ir tvarumui užtikrinti.

Intensyvesnė parama teikiama pagal verslumo mentorystės programas, ypač jauniems verslininkams. **Nacionalinis mentorių tinklas** – tai programos „+E+I“ priemonė, pagal kurią jauni verslininkai bendrauja su patyrusiais verslininkais ir padeda jiems plėtoti verslo idėjas ir projektus. Programą valdo Konkurencingumo ir inovacijų agentūra (Agência para a Competitividade e Inovação), joje dalyvauja apie 600 mentorių. Taip pat yra keletas privačių iniciatyvų ir projektų, skirtų moterims verslininkėms. 2015 m. rugsėjo mėn. pradėjusioje veikti **mainų platformoje** renkami moterų verslininkių atsiliepimai.

Tam tikrose pramonės šakose dirbančiam jaunimui taip pat skiriamos ir kitos išmokos. Pavyzdžiui, pagal Žemės ūkio, miškininkystės ir kaimo plėtros ministerijos globojamą Jaunųjų ūkininkų įsikūrimo rėmimo programą (**Apoio à instalação de Jovens Agricultores**) jauniems ūkininkams nuo 18 iki 40 metų amžiaus skiriamos iki 25 000 EUR dotacijos.

Nacionalinė kredito teisės asociacija (Associação Nacional de Direito ao Crédito - ANDC) taip pat padeda teikti mikrokreditus verslininkams, kilusiems iš nepakankamai atstovaujamų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių. ANDC yra privati pelno nesiekianti asociacija,

Portugalijoje pradėjusi teikti mikrokreditus ir teikianti paramą rengiant verslo planą finansavimui gauti. Ji taip pat teikia rekomendacijas dėl administracinių reikalavimų ir įmonių registravimu susijusių klausimų ir stebi mikroįmonių verslininkus jų verslo plėtros metu, kad išspręstų techninius klausimus ir sudarytų sąlygas jiems augti. Parama gali apimti ne tik techninius verslo vystymo aspektus, bet ir kitus mikroįmonių verslininkų aspektus, kurie lemia verslo tvarumą.

Be šių vyriausybinių programų, nevyriausybinės organizacijos ir privačios įmonės siūlo daugybę verslumo mokymų, daugiausia skirtų jaunimui ir moterims. Šie pasiūlymai dažnai apima informuotumo ir gebėjimų ugdymo užsiėmimus, mentorystę su verslo plėtros ekspertais ir mokymo kursus. Žinomiausi pavyzdžiai: **Portugalijos švietimo verslumo platforma (PEEP)**, **Junior Achievement** ir **Nacionalinė jaunųjų verslininkų asociacija (Associação Nacional de Jovens Empresários)**, kurios visos siūlo formalaus švietimo mokymus.

Madeiros sala

STARTUOLIAI MADEIROJE

„Start-up Madeira“ priklauso Europos verslo ir inovacijų centrų tinklui. Šiam tinklui, kurį remia Briuselyje įsikūręs Europos verslo ir inovacijų centrų tinklas (EBN), priklauso daugiau kaip 160 verslo ir inovacijų centrų, įsikūrusių 28 Europos Sąjungos šalyse.

Iš „Start-up Madeira“ skatinamų projektų paminėtini šie:

RS4E – verslumo šou

Verslumo projektas Madeiros ir Porto Santo mokyklose, kurį skatina „Start-up Madeira“. RS4E – verslumo šou – tai projektas, kurio pagrindinis tikslas – sudaryti sąlygas 6-25 metų amžiaus besimokantiems pirmą kartą susipažinti su įdomiu verslo pasauliu, taikant „mokymosi veikiant“ koncepciją. Besimokančiųjų amžių atitinkančios intervencijos vykdomos keliose Madeiros autonominio regiono pagrindinio (I pakopos), vidurinio, profesinio ir aukštojo mokslo įstaigose.

„RS4E“ siekiama:

- pažadinti ir skatinti jaunų žmonių polinkį imtis veiklos;
- informuoti apie verslo galimybes supančioje aplinkoje;
- didinti informuotumą apie turto kūrimo ir savarankiško darbo svarbą kaip būdą skatinti ekonomikos efektyvumą ir socialinį stabilumą;

Taip pat siekiama, kad jaunuoliai įgytų tam tikrą supratimą apie verslo pasaulį ir atkreiptų dėmesį į svarbias ir visoms verslo veikloms būdingas temas, pavyzdžiui, inovacijas ir kokybę. Nuo pirmojo projekto, vykusio 2005-2006 m., jame jau dalyvavo 22 813 mokinių, 390 mokytojų ir 1221 klasė iš 42 Madeiros ir Porto Santo švietimo įstaigų.

Jungtinė Karalystė

The Prince's Trust - The Prince's Trust programos „suteikia jauniems žmonėms praktinę ir finansinę paramą, kurios jiems reikia, kad stabilizuotų savo gyvenimą“ ir „padeda ugdyti esminius įgūdžius, pasitikėjimą savimi ir motyvaciją, kad jaunuoliai galėtų pradėti dirbti, mokytis ar įgyti praktikos“. Verslumo programa vykdoma jau daugiau kaip 30 metų ir „nuo 1983 m. daugiau kaip 80 000 jaunų žmonių pradėjo savo verslą“. Verslumo programa „padeda savarankiškos darbo vietos įsteigimu besidomintiems jaunuoliams įsivertinti ir išbandyti savo idėjas, parašyti planus ir pradėti savo verslą arba siekti alternatyvių rezultatų švietimo, mokymosi, savanoriškos veiklos ar darbo srityje“.

Prince's Trust

**START
SOMETHING**

Tinkamumo kriterijai:

- 18-30 metų amžiaus
- Bedarbis arba dirbantis mažiau nei 16 valandų per savaitę
- Turi verslo idėją arba keletą idėjų, kurias norite išanalizuoti

Galimos paslaugos startuoliams:

- mokymai, kurių metu galima susipažinti su tuo, ką reikia žinoti ir daryti norint pradėti savo verslą.
- individuali pagalba, padedanti ištirti ir išbandyti idėją bei paversti ją verslo planu.
- mentorystė ir parama, padedanti jiems plėtoti verslą arba siekti alternatyvių rezultatų švietimo, mokymo, savanoriškos veiklos ar darbo srityje.
- parama verslo pradžiai ir verslo pasiūlymai trejus metus
- galimas pradinis finansavimas

www.princes-trust.org.uk/help-for-young-people

Jaunųjų verslininkų vizija – kiekvienas jaunuolis turi galimybę įgyti gyvybiškai svarbių įgūdžių ir verslaus mąstymo, reikalingų uždirbti ir rūpintis savo pinigais bei teigiamai prisidėti prie savo bendruomenės.

Misija – mes suteikiame jauniems žmonėms galimybę

atrasti, tobulinti ir puoselėti savo įgūdžius ir potencialą. Jaunųjų verslininkų programos suteikia galimybę jauniems žmonėms ugdyti esminius įgūdžius ir požiūrį, kurie ne tik praturtina jų akademinį mokymąsi, bet ir suteikia tvirtą pagrindą ateičiai Jungtinėje Karalystėje. „Young Enterprise“ (liet. jauna įmonė) vykdo praktines, veikla pagrįstas programas mokyklose, koledžuose ir universitetuose visoje Jungtinėje Karalystėje, suteikdama jauniems žmonėms galimybę ugdyti pagrindinius įgūdžius ir susieti mokyklą su darbo rinka.

Programomis ir paslaugomis siekiama padėti visiems, kurie dalyvauja ugdant jaunimą verslumo ir finansinio švietimo srityje. Pagrindinė auditorija yra mokytojai, tačiau skirta ir specialistams, dirbantiems su pažeidžiamais jaunuoliais, taip pat tėvams ir globėjams.

Parama teikiama trimis intervencijos lygiais

- Galimybė naudotis aukštos kokybės programomis, paslaugomis ir ištekiais.
- Profesinio tobulėjimo galimybės
- Pagalba mokykloje

www.young-enterprise.org.uk/

„Enactus UK“ skatina studentus ir jaunimą visoje šalyje, kad jie dalyvautų socialinėje veikloje ir socialiniame versle. Jų misija Jungtinėje Karalystėje – būti pripažintais lyderiais kuriant nacionalinį socialiai mėstančių jaunų ateities lyderių tinklą, kurie keičia bendruomenes ir visuomenę per realią socialinę veiklą ir ekologiškai atsakingą verslą. „Enactus“ siekia kurti geresnį pasaulį, ugdydama naują verslių lyderių ir socialinių novatorių kartą. Pasaulinį „Enactus“ tinklą, kurį sudaro verslo, akademinės bendruomenės ir studentų lyderiai, vienija vizija – kurti geresnį ir tvaresnį pasaulį.

Nuo 2001 m. vykdoma universitetų programa, kuri šiuo metu veikia daugiau nei 60 universitetų visoje Jungtinėje Karalystėje ir kasmet įtraukia iki 3 000 studentų.

<https://enactusuk.org>

Lietuva

Versli Lietuva rūpinasi verslumo skatinimu Lietuvoje. Ji teikia nemokamas verslo konsultacijas pradedantiems verslininkams ir aprūpina priemonėmis, reikalingomis sėkmingai verslo pradžiai. Užsiima pradedančiųjų

verslininkų plėtra Lietuvoje ir investicijų į juos pritraukimu, turi specialių programų ir paslaugų, skirtų jauniems verslininkams – tiek pradedantiesiems, tiek net ir žemės ūkio srityje. Tai viena didžiausių ir žinomiausių verslo iniciatyvų Lietuvoje.

Inovacijų biuras veikia kaip gerų idėjų inkubatorius ir remia jaunimo verslumą. Inkubatoriuje jauni žmonės dirba prie bendrų verslo idėjų, asmeninių projektų ir juos įgyvendina. Tokiu atveju jie mokosi veikdami.

Organizacija dirba su jaunimu, skatindama juos išbandyti naujus dalykus ir įgyti realios patirties per praktiką ar savanorystę. Organizacija vykdo įvairius projektus, kuriais siekiama stiprinti verslumo mąstyseną Lietuvoje. Be to, „Inovacijų biuras“ kasmet organizuoja verslo renginį-konferenciją „Verslo kava“, kurioje susitinka patyrę verslo atstovai, švietėjai, valdžios atstovai ir pradedantys verslininkai, bendrauja, dalijasi patirtimi ir ieško naujų bendradarbiavimo galimybių kuriant bendradarbiaujančią verslo aplinką Lietuvoje.

ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas turi daugiausiai iniciatyvų ir studijų programų, skirtų jaunimo verslumui skatinti ir ugdyti, Lietuvoje. Universitetas turi specialius verslo simulatorius, kurie leidžia studentams išbandyti save įvairiose verslo disciplinose ir mokytis verslo vadybos.

Airija

Toliau pateikiami verslumo paramos pavyzdžiai.

Foróige verslumo mokymo tinklas

Verslumo mokymo tinklas (NFTE) yra pažangiausia ir pasaulyje pripažinta jaunimo verslumo ugdymo ir plėtros programa. Ją valdo ir teikia Airijos organizacija "Foróige", kuri yra susijusi su tarptautine NFTE organizacija. NFTE programa atsirado JAV ir 2004 m. įsteigta Airijoje.

Dalyvavimas NFTE programoje pagerino jaunų žmonių verslo, akademinius ir gyvenimo įgūdžius. „Foróige NFTE“ yra įsipareigojusi keisti nepalankioje padėtyje esančių bendruomenių jaunuolių gyvenimus, suteikdama jiems galimybę ugdyti pagrindinius verslo ir verslumo įgūdžius, taip padėdama atskleisti jų talentus ir potencialą. Foróige NFTE vykdo

mokyklines ir popamokines programas, kurios sėkmingai didina mokyklos baigimo ir koledžo lankymo rodiklius. Programos „Foróige NFTE“ metu mokiniai:

- Išnagrinėja visus verslo pradžios ir sėkmingos veiklos aspektus.
- Gauna pradinę dotaciją verslui pradėti
- Apsilanko pas didmenininkus ir įsigyja verslui reikalingos įrangos.
- Bendrauja su verslininkais, socialiniais verslininkais, verslo vadovais, bendruomenių lyderiais
- Apsilanko vietos ir nacionaliniu mastu veikiančiose įmonėse
- Dirba su verslo mentorais
- Prekiauja savo produktais NFTE klasės mugėje.
- Parengia ir pristato verslo planą teisėjų kolegijai.
- Nugalėtojai apdovanojami "All Island" jaunimo verslumo apdovanojimuose

Programoje dalyvauja 12-18 metų jaunuoliai mokyklose ir jaunimo centruose visoje Airijoje. Programa vykdoma nuo rugsėjo iki gegužės mėn. Kad nauji mokytojai ir (arba) su jaunuimu dirbantys darbuotojai įgytų reikiamų įgūdžių ir išteklių, reikalingų sėkmingai vykdyti programą tiesiogiai jaunimui, jie turi dalyvauti dviejų dienų mokymuose.

„BizWorld Ireland“ yra pelno nesiekianti organizacija, skatinanti jaunimo verslumo įgūdžius; ji rengia seminarus pradinėse mokyklose. Kelios airių vaikų kartos suaugusiųjų amžių pasiekė turėdamos tik ribotą supratimą apie verslumą ir finansų valdymą, nes Airijos mokyklose, ypač pradinėse, verslumo programos nebuvo siūlomos. Net ir šiandien vienintelis vidurinėje mokykloje dėstomas dalykas, kurio nėra pradinėse mokyklose, yra verslo studijos.

„BizWorld Ireland“ siekia spręsti šią problemą bendradarbiaudama su visos šalies mokyklomis ir rengdama specialiai pritaikytus verslo seminarus 10-13 metų vaikams. Nuo mažens ugdant vaikų verslumo dvasią ir plėtojant jų supratimą apie finansų valdymą, jie bus pasirengę tapti finansiškai atsakingais visuomenės nariais. Kadangi „BizWorld Ireland“ seminarai rengiami linksmi ir kūrybiškai, jie taip pat sudomina vaikus perspektyva vieną dieną galbūt įkurti savo verslą.

Edukacinės veiklos yra orientuotos į tai, kad jauni žmonės įgytų įgūdžių ir žinių, reikalingų įsidarbinimui. Airijos „BizWorld Ireland“ tikslas – suteikti vaikams įrankių ir įkvėpimo, kad vieną dieną jie patys taptų darbdaviais.

Įgūdžiai, kuriuos vaikai lavina „BizWorld Ireland“ seminaruose, yra patys paklausiausi šiuolaikinėje darbo rinkoje: kūrybiškumas, bendradarbiavimas, komunikacija, komandinis darbas ir derybos.

StartUps.ie – pagrindinis Airijos nepriklausomas internetinis šaltinis, skirtas visiems, kurie pradeda ir plėtoja verslą.

Įkurta 2005 m., ji yra ilgiausiai veikianti, didžiausia ir išsamiausia konsultacijų platforma, kurioje pateikiama viskas, ką reikia žinoti norint pradėti, pirkti, valdyti ar parduoti verslą. Jie įkvepia pradėti veiklą, pateikia naujausias įžvalgas apie technologijų pradedančiąsias įmones ir patarimus, kaip valdyti pradedančiąją įmonę. Verslininkai sukūrė svetainę žmonėms, besidomintiems verslo steigimu.

Verslumo dvasia Airijoje yra gyva ir būtent ji padės gerinti ekonominę situaciją šalyje. Tikimasi, kad bus sukurta bendruomenė, kurių nariai domisi ir yra entuziastingi šioje srityje. Teigiama, kad „niekas neturi visų atsakymų, tačiau sutelkę išteklius galbūt galėsime padėti vieni kitiems“.

2012 m. įsteigti „Start-up Awards“ apdovanojimai startuoliams, kuriais siekiama pripažinti ir apdovanoti Airijos pradedančiąsias įmones. Daugiau informacijos apie apdovanojimus galite rasti adresu www.Startupawards.ie.

Graikija

Toliau rasite keletą Erasmus+ verslumo ugdymo, tinkamo jaunimui, ir bendruomenės įtraukties projektų, kuriuose K.A.NE. buvo partneris.

SE-HUB reiškia pokyčių kūrėjų įgalinimą – tai tarptautinis projektas, kuriuo remiamas jaunimas ir jaunimo organizacijos, kad įgytų daugiau žinių ir įgūdžių vadovauti socialinio verslo įmonėms ir taikyti socialines inovacijas savo bendruomenėse. Projektu buvo siekiama didinti darbo su jaunimu veiksmingumą ir skatinti jaunimo organizacijų gyvybingumą. Projekto valdyboje – dvi Europos, dvi Lotynų Amerikos ir dvi Afrikos organizacijos, kurios įgyvendino daug vertingų socialinių iniciatyvų. Tai buvo puikus atspirties

taškas ir tikimės, kad galėsime parodyti daugiau teigiamų mūsų bendradarbiavimo rezultatų. SE-HUB įgyvendinamas finansuojant iš Europos Komisijos Erasmus+ programos lėšų. <https://empowering-changemakers.eu/>

LiNT – verslininkų raštingumas ir matematinis raštingumas yra labai svarbūs, nes per daug žmonių, norinčių pradėti smulkųjį verslą, neturi esminio supratimo apie finansinius dalykus, įskaitant biudžeto sudarymą, mokesčius, čekių knygelės naudojimą, kredito kortelių ar kredito srautų valdymą ir pardavimo prognozių sudarymą.

Verslumas gali įtraukti žemos kvalifikacijos ar marginalizuotą jaunimą į pagrindinę ekonominės veiklos srovę teikiant atvirą švietimą ir novatorišką praktiką skaitmeniniame amžiuje, įskaitant pagrindinių įgūdžių, pavyzdžiui, verslumo ir skaičiavimo, ugdymą. Projektu LiNT siekiama įgalinti žemos kvalifikacijos jaunuolius verslumą laikyti savo pašaukimu ir keliu į tvarų pragyvenimo šaltinį.

TIKSLAI:

- padėti žemos kvalifikacijos jauniems verslininkams suteikti galimybes tobulinti savo žinias ir kompetencijas skatinant raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių mokymąsi.
- patobulinti ir praturtinti mokymo priemones, skirtas su šia tikslu grupe dirbantiems mokytojams, mokantiems žemos kvalifikacijos jaunuosius verslininkus;
- sukurti kūrybinį mokymo priemonių rinkinį, kuriame būtų metodikos ir priemonės, susijusios su žemos kvalifikacijos jaunųjų verslininkų mokymo / mokymosi procesais;
- atlikti įvairių žemos kvalifikacijos jaunųjų verslininkų mokymo metodikų lyginamąją analizę;
- stiprinti šios tikslinės grupės išteklius (pasitikėjimą savimi, drąsą, pasipriešinimą) dirbant bendrą tarpkultūrinį darbą;
- prisidėti prie verslo raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių mokymo integravimo į Europos mokymo programas. <http://lint-project.eu/>

Merginų lyderystė

„GirlsLead“ – tai Europos projektas, kuriuo siekiama ugdyti jaunų merginų iniciatyvumo kultūrą, ugdyti jų lyderystės įgūdžius ir padėti joms įgyvendinti pirmąsias verslumo idėjas. Projektą sudaro keturi etapai: pirmasis žingsnis – įkvėpti merginas; antrasis – mokyti jas lyderystės įgūdžių; trečiasis – padėti joms užmegzti ryšius; ketvirtasis – padėti joms įsitraukti ir veikti.

Tikslai:

- atrinkti ir propaguoti moterų socialinių verslininkų pavyzdžius ir kurti jų skaitmenines poveikio istorijas ir (arba) trumpametražius filmus;
- parengti merginų lyderystės paramos mokymo programą;
- sukurti merginų lyderystės paramos mokymų rinkinį bei skaitmeninę medžiagą;
- sukurti ir stiprinti internetinę platformą, skirtą jaunų merginų sąveikai, bendravimui ir prasmingai informacijai apie socialinio verslumo galimybes ir priemones, skirtas socialinio poveikio verslumo idėjoms generuoti. <https://girls-lead.eu/>

Graikijos asociacija, turinti gerosios praktikos verslumo ugdymo srityje

Jaunimo verslumo asociacija / „Junior Achievement Greece“ (SEN / JA Graikija) yra nepelno siekianti organizacija, įkurta 2005 m. lapkričio mėn. Ji yra pasaulinės švietimo ir verslumo organizacijos „**Junior Achievement Worldwide**“ narė ir įgyvendina šios organizacijos švietimo programas Graikijoje. **SEN / JA Graikija** nuolatinė vizija – padėti jauniems žmonėms patiems susikurti darbo vietas, pasitelkiant mūsų siūlomas pasaulines patyriminio mokymosi ir bendradarbiavimo programas.

Graikijoje įgyvendinamos **SEN / JA Graikija** mokymo programos daugiausia grindžiamos mokymusi iš patirties (mokymusi veikiant), o jų veiksmingumas išbandytas visame pasaulyje, nes jas daugelyje pasaulio šalių įgyvendina **Pasaulinė Junior Achievement** organizacija „**World Junior Achievement Worldwide**“. Visos programos yra patvirtintos Švietimo ministerijos ir įgyvendinamos mokyklos programoje arba už jos ribų (pasirinktinai).

Pagrindiniai kiekvienos programos dalyviai yra mokytojas, kuris nusprendžia pasitelkti programą, ir savanoris / konsultantas, verslo vadovas, kuris savanoriškai dalyvauja įgyvendinant programą.

Konsultantas / savanoris lankosi klasėje ir visada bendradarbiauja su mokytoju, vadovauja diskusijoms, dalijasi savo žiniomis ir patirtimi su mokiniams ir veikia kaip komunikacijos kanalas tarp mokyklos aplinkos ir darbo rinkos. Mokytojas, bendradarbiaudamas su konsultantu / savanoriu, pritaiko programą prie mokinių poreikių, organizuoja per kiekvieną susitikimą ar pamoką įgyvendinamą veiklą ir užtikrina sklandų programos vykdymą.

Vykdydami edukacines programas mokiniai:

- ugdo kūrybiškumą ir kritinį mąstymą.

- susipažįsta su verslumo samprata, ekonomikos svarba, verslo vaidmeniu pasaulio ekonomikoje, konkurencingumo ir inovacijų verte.
- mokosi pagrindinių ekonomikos sąvokų.
- ugdo svarbius profesinius ir socialinius įgūdžius: komandinio darbo, derybų, problemų sprendimo, pristatymo įgūdžius ir kt.
- susipažįsta su darbo aplinka ir įgyja patirties, reikalingos efektyviam gamybos proceso organizavimui, darbo sąlygoms, būsimoms darbo galimybėms ir pan.
- mokosi lankydamiesi įmonėse bei vaidmenų ir simuliacinių žaidimų metu.

<http://senja.gr/>

Vokietija

Vokietijoje, kaip jau minėta, verslumo ugdymui įvairiuose švietimo lygmenyse skiriama daug dėmesio. Vyriausybė, nevyriausybinės organizacijos ir kitos institucijos, kurias remia vyriausybė, imasi daug iniciatyvų.

„Judrioji mokykla“ (Schule im Aufbruch) – tai iniciatyva, kuria propaguojamas holistinis ir transformuojantis švietimas pagal UNESCO Pasaulinį švietimo darniam vystymuisi veiksmų planą. 2012 m. **„Judriąją mokyklą“**

įkūrė Stephanas Breidenbachas, Geraldas Hütheris ir Margret Rasfeld. Margret Rasfeld šiuo metu yra generalinė direktorė. **„Judrioji mokykla“** remia mokyklas kurdama tinklus ir siūlydama pažangius mokymus, kad būtų plėtojama mokymosi kultūra, kurioje potencialo ugdymas grindžiamas keturiais ramsčiais: mokytis įgyti žinių; mokytis gyventi kartu; mokytis veikti; mokytis būti. Siekiama kvestionuoti ir keisti ne tik mokymosi ir darbo kartu struktūras, bet ir individualius vaidmenis bei požiūrį ir visą mokyklos kultūrą. Visų pokičių pagrindas yra vertybės: vertinimas, santykiai, dalyvavimas, atsakomybė ir prasmė. 2018/2019 m. **„Judrioji mokykla“** gavo Vokietijos UNESCO komisijos (DUK) ir Federalinės švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos apdovanojimą „Network Award“.

Verslumo dvasia mokyklose (Unternehmergeist macht Schule)

Verslumo dvasios sklaida mokyklose – svarbiausia mokymosi, įskaitant mokymąsi apie verslą, vieta yra mokyklos. Jos ugdo ateities verslininkus. Todėl Federalinė ekonomikos ir energetikos ministerija ragina mokyklas skirti vietas ir dėmesio verslo temoms mokant klasėse. Siekiama kuo anksčiau

nukreipti moksleivius į verslo sritį. Interneto svetainėje „Verslumo dvasia mokyklose“ siekiama pateikti pavyzdžių ir paskatinti jaunimą ryžtis verslui ir įmonių plėtrai.

Pagalba klasėje

Vokietijos mokyklose vis dar retai dėstomos verslo studijos. Tačiau svarbu, kad moksleiviai išmokytų mąstyti ir elgtis kaip verslininkai, nesvarbu, ar jie vėliau pradės verslą, ar ne.

Siekiant padėti mokytojams į pamokas patraukliai integruoti verslo teoriją ir praktiką, svetainėje pateikiama informacija apie projektus ir kontaktinius centrus, medžiaga ir internetiniai mokymo kursai. Be to, Ekonomikos reikalų ministerija parengė praktinių mokymo priemonių. Informacijoje ir medžiagoje pateikiama idėjų mokymui klasėse ir verslumo projektams. Pavyzdžiui, svetainėje nustatomi ryšiai su verslininkais, pavyzdžiui, verslo planų žaidimuose, tokiuose kaip **business@school**, arba mokyklų bankininkais. Kitas praktinis klasės projektas galėtų būti mokinių steigiamos įmonės ir plėtojamos verslo idėjos.

Patys moksleiviai gali naudotis platforma „**Verslumo dvasia mokyklose**“ ir dirbti verslo temomis. Svetainėje yra specialus jaunimui skirtas skyrius. Jame pateikiama specialiai parengta informacija, taip pat, pavyzdžiui, internetinis verslumo žaidimas „**Būk bosas**“, o taip pat ir verslo projektai moksleiviams, padedantys moksleiviams linksmi pažvelgti į verslo temas. Ypatingas akcentas čia yra „**Mokyklos verslo apdovanojimas**“, kuriame prizai skiriami geriausiems Vokietijos, Austrijos, Liuksemburgo, Lichtenšteino ir Šveicarijos moksleivių verslo projektams.

Ekonomikos reikalų ministerija sutelkė daug iniciatyvų. Iniciatyvų grupę „**Verslumo dvasia mokyklose**“ sudaro keletas projektų ir iniciatyvų:

JUNIOR, „The Boston Consulting Group“ iniciatyva „**business@school**“, „Jugend gründet“, „Deutscher Gründerpreis für Schüler“, „Schul/Banker“, „TheoPrax“, „Deutsche Kinder- und Jugendstiftung“ (Fachnetzwerk Schülerfirmen der DKJS, „Lab2Venture“), NEBS, „Ifex“, „Ideen machen Schule“, „Achievers International“, NFTE, „Bildungswerk der Bayerischen Wirtschaft e. V.“, „Wissensfabrik“, mokinių kooperatyvai.

Šios iniciatyvinės grupės nariai siekia stiprinti verslumo kultūrą Vokietijoje ir išsaugoti ją ateityje. Šiuo tikslu jie skatina ir ugdo verslų mąstymą ir veiklą. Jauni žmonės yra ypač imlūs naujoms idėjoms ir nori jas įgyvendinti. „**Verslumo dvasia mokyklose**“ suteikia tam platformą.

Iniciatyva „Verslumo dvasia mokyklose“ nesiekia, kad kuo daugiau moksleivių manytų, jog vėliau gyvenime jie turėtų įkurti savo įmonę. Veikiau siekiama ugdyti kūrybiškumą, atsakomybę ir socialinius įgūdžius – mokytis veikiant.

Skirta jaunimui (JUGEND GRÜNDET)

„Skirta jaunimui“ – tai visoje šalyje vykstantis internetinis konkursas, skirtas vyresniųjų klasių moksleiviams nuo 16 iki 21 metų. Šiai iniciatyvai vadovauja Federalinė švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija ir joje ypatingas dėmesys skiriamas vadybos įgūdžių ugdymui ir verslo planų kūrimui. Konkurse gali dalyvauti pavieniai asmenys ir komandos.

Kurdami savarankiško inovatyvaus produkto idėją, mokiniai sužino, kaip būti komandos nariu, kokie yra komandos narių vaidmenys ir kokia yra bendradarbiavimo galia. Mokiniai turi galimybę naudotis pagalbine medžiaga naudodamiesi virtualios mokymosi aplinkos prieiga. Šioje virtualioje klasėje jiems pateikiama mokymosi medžiaga, moduliai, įvairūs išteklių ir simuliacijos. Mokytojai ir mentorai taip pat teikia paramą mokymosi procese. Programa vykdoma kiekvienais metais nuo sausio iki birželio mėn.

„Pirmyn, Afrika... Pirmyn, Vokietija“ („Go Africa...Go Germany...“) programą parengė ir

**Go Africa
Go Germany**

organizuoja Federalinė pilietinio ugdymo agentūra (BPB), kurią globoja Vokietijos Federacinės Respublikos prezidentas Christianas Wulffas.

2011 m. rugpjūčio 15 d. – rugsėjo 2 d. Vokietijoje ir 2011 m. kovo 12 d. – kovo 28 d. Pietų Afrikos Respublikoje bei Svazilande ji vyko jau ketvirtą kartą. Jis skirtas užpildyti žinių atotrūkį tarp vokiečių ir afrikiečių tarpusavio tikrovės ir suvokimo. Programa daugiausia skirta politikos mokslų, tarptautinių santykių, ekonomikos, žiniasklaidos ir teisės sričių studentams ir jauniems absolventams iki 28 metų. Suburiant šią jaunąją akademikų ir jaunųjų specialistų kartą į tarpkultūrinį susitikimą, siekiama skatinti tarpdisciplininius ir tarpkultūrinius mainus bei mokymąsi. Vienas svarbiausių programos tikslų – įgyti kūrybišką žmogiškąjį pagrindą būsimam Vokietijos ir Afrikos bendradarbiavimui ir palengvinti stipendininkų ir pripažintų ekonomikos, politikos ir teisės sričių ekspertų mainus.

4 Dalis – Making Space 365 ekosistema Portugalija

Verslumo ekosistema atitinka sociokultūrinę, ekonominę ir politinę sistemą, kurioje įvairūs subjektai ir socialiniai veikėjai sąveikauja tarpusavyje, siekdami plėtoti savo verslumo iniciatyvą. Kiekvienas socialinis verslininkas turėtų suprasti šios ekosistemos dinamiką. Iš tikrųjų verslumo ekosistemą iš esmės sudaro dvi sudedamosios dalys:

- ištekliai (žmogiškieji, finansiniai, santykių ir socialiniai bei kultūriniai);
- aplinka, pavyzdžiui, valdžios institucijos, viešoji politika, žiniasklaida ir ekonominės sąlygos, galinčios daryti teigiamą arba neigiamą įtaką socialinio verslumo iniciatyvų įgyvendinimui.

Tačiau verslumo ekosistema ir tinklai skiriasi. Ekosistema – tai veikėjų, kurie nebūtinai turi vienodus tikslus, bet yra artimesni tam tikram iššūkiui, grupė; tinklus sudaro veikėjai, turintys panašius tikslus ir panašią paskirtį. Tačiau reikia pabrėžti, kad ryšys arba tarpinstitucinis tinklas yra svarbus elementas, padedantis sukurti veiksmingesnę ekosistemą, leidžiančią plėtoti verslumo iniciatyvas. Šia prasme galima pripažinti, kad ekosistemos idėja visada suponuoja tinklo egzistavimą.

Jungtinė Karalystė

Jungtinėje Karalystėje verslumo ugdymas paprastai pripažįstamas prioritetu visuose švietimo lygmenyse. Tačiau iki šiol vyriausybė nėra priėmusi nacionalinės strategijos, kuria būtų remiamas verslumo ugdymas mokyklose ar ekosistemos. Visoje šalyje yra daug veiksmingų decentralizuotų programų pavyzdžių, daugiausia regioniniu arba atskirų institucijų lygmeniu. Tradiciškai daugiausia dėmesio skiriama viduriniam ugdymui, tačiau yra daug iniciatyvų, apimančių ir pradinį ugdymą. Anglijoje verslumo ugdymas aiškiai pripažįstamas ir yra bendrųjų arba papildomų dalykų, tokių kaip „Asmeninis, socialinis ir sveikatos ugdymas“ ir „Ekonominė gerovė ir finansiniai gebėjimai“.

Iniciatyvų, skirtų verslumo ugdymui Jungtinėje Karalystėje remti, įvairovė yra labai didelė, o gerosios praktikos pavyzdžių yra daug ir jie trumpai aptariami šioje ataskaitoje. Kai kurios iniciatyvos orientuotos į institucijas, kitos – į pavienius asmenis, mokytojus ir (arba) pačius jaunuolius. Atsižvelgiant į įvairią tikslinę auditoriją, iniciatyvų rūšys taip pat labai įvairios: nuo metodinės medžiagos mokytojams ir jaunimo lyderiams, įvairių programų, verslumo konkursų jaunimui, internetinių išteklių ir daugelio interneto portalų, kuriuose pateikiama

naudinga informacija, pavyzdžiui, atvejų analizės ar internetiniai forumai, skirti verslumui mokyklose aptarti.

Pageidautinas galutinis tikslas – ekosistema, kurioje besimokantieji skatinami ugdyti savo įmonių plėtros ir verslumo gebėjimus, taip pat motyvaciją ir savidiscipliną lanksčiai juos taikyti įvairiomis aplinkybėmis, norėdami pasiekti norimų rezultatų. Taip pat save pripažinti kaip kūrybingą ar išradingą asmenį, gebantį idėjas paversti veiksmais arba pasirengusį priimti iššūkius taikant analitinį ir kritinį mąstymą.

Verslus elgesys, savybės ir gebėjimai yra tarpusavyje glaudžiai susiję. Toliau pateiktos temos padeda išryškinti esminius reikalavimus. Verslo plėtros ir verslumo vedamos idėjos grindžiamos gebėjimu mąstyti ir veikti kūrybiškai bei inovatyviai, o tai gali padėti jaunimo lyderiams skatinti jaunus žmones siekti savo tikslų. Tam reikia, kad jaunimas gebėtų generuoti daugybę idėjų, koncepcijų, pasiūlymų, sprendimų ar argumentų, reaguodamas į esamas problemas ir galimybes. Jie taip pat turi mąstyti įsivertindami riziką, taikyti tiek konvergentinius, tiek divergentinius metodus, kad rastų tinkamus sprendimus.

Jaunimo lyderiai ir edukatoriai turi bendradarbiauti su pramonės atstovais, kad šie skatintų jaunų žmonių kūrybiškumą ir taip sudarytų sąlygas platesnei, palaikančiai ekosistemai. Tai padeda užtikrinti, kad rezultatai atitiktų realius lūkesčius ir užtikrintų kūrybinę sinergiją darbo rinkos lygmeniu. Pirmieji partnerių atlikti tyrimai atskleidžia tuos pačius darbdavių poreikius visoje projekto partnerystėje:

- Identifikuoti, analizuoti ir reaguoti į esamas galimybes.
- Kurti ir pateikti daugybę sprendimų, kaip patobulinti esamą situaciją, identifikuoti problemas, trūkumus ir iššūkius.
- Būti lankstiems ir lengvai prisitaikyti, įžvelgti alternatyvias perspektyvas ir siūlyti įvairius sprendimus.
- Peržiūrėti ir pateikti kelis sprendimus kontekste, kurį galima numatyti ir kur tie sprendimai galėtų būti įgyvendinami
- Valdyti dviprasmiškumo, neapibrėžtumo ir rizikos elementus.

Tikėtina, kad verslumo efektyvumas bus pasiektas, kai besimokantieji baigs mokymus ir bus pasirengę darbo rinkai, savarankiškai veiklai, tolesnėms studijoms ar kitoms galimybėms. Prie to prisideda „gyvi“ projektai, kuomet dirbama su išorės klientais ir įmonėmis, bei suteikiama galimybė užmegzti ryšius ir prasmingai bendrauti su išorės suinteresuotosiomis šalimis.

Lietuva

Kai kalbame apie jaunimo potencialo didinimą pasitelkiant kūrybinį ir kultūrinį verslumą bendruomenėje, turime suvokti visuomenės būseną, įskaitant socialinę, ekonominę, politinę ir socialinę situaciją.

Vienas iš svarbiausių verslumo mokymo sėkmės veiksnių yra sėkmingas verslo aplinkos (ekosistemos), kurioje įvairūs partneriai bendradarbiauja, tobulinimas. Tai bendrų ir savarankiškų ryšių, įskaitant organizacijas ir pavienius asmenis, kurie visapusiškai bendradarbiauja, siekdami imtis inovatyvių veiksmų. Ekosistema apima verslą (didesnes ir mažas įmones, taip pat verslininkus), politikos formuotojus (pasauliniu, viešuoju, teritoriniu ir vietos lygmenimis), formaliojo (pagrindinio, neprivalomojo ir aukštojo mokslo) ir neformalaus švietimo organizacijas. Įvairūs partneriai dalyvauja įvairioje naudingoje veikloje, kuri apima sąmoningumą ir pastangas, žmogiškųjų išteklių ir pagrindinių gebėjimų tobulinimą, viešojo ir privataus sektorių organizacijas, įvairius pažangos fondus, patentuotas inovacijas ir subsidijavimą. Dinamiškoje ir vystymąsi skatinančioje inovatyvioje ekosistemoje šie pagrindiniai komponentai turi būti labai susieti ir koordinuoti.

Vyriausybės darbas yra labai svarbus kuriant tinkamą administracinę struktūrą ir motyvuojančią aplinką, kad būtų skatinamas privataus sektoriaus, švietimo įstaigų ir pavienių žmonių įsitraukimas į verslią aplinką. Vis dėlto daugelyje nepramoninių šalių toks tarpininkavimas gali būti ankstyvame vystymosi etape arba gali lėčiau pradėti veikti dėl skirtingų poreikių ar ribotų išteklių paskirstymo. Galima teigti, kad privačiam sektoriui ir švietimo bendruomenei turėtų būti suteiktos didesnės galios, taip pat didinamas įvairių organizacijų bendradarbiavimas įmonių ekosistemoje. Siekiant remti ir plėtoti palankią ekosistemą Lietuvoje, reikia dar daug nuveikti, ir tai įmanoma, jei įmonės toliau plėtos veiksmingus bendradarbiavimo modelius ir kartu kurs šviesesnę ateitį – tai ypač aktualu paslaugų ir kūrybos sektoriuose.

Airija

Airijoje nėra konkrečios metodikos, kaip ugdymo procese vykdyti kultūros ir kūrybinių menų verslumą. Švietimo ir įgūdžių departamentas remia verslumą mokyklose, ugdydamas pagrindinį mokslo principų, metodų ir verslo supratimą. Jis taip pat skatina aktyvų mokymąsi ir mokymąsi bendradarbiaujant, IKT įgūdžių ugdymą pagal patvirtintą pradinio ugdymo

programą bei gerą meninį ugdymą, puoselėjant kūrybiškumą, inovacijas, rizikos prisiėmimą ir kitus svarbius verslaus mąstymo ir veiklos elementus.

Verslumą skatinantys įgūdžiai taip pat yra svarbiausi naujojoje Jaunojo ciklo programoje. Daugelyje mokyklų pereinamaisiais metais yra daug gerų pavyzdžių, kai kuriamos mini įmonės ir vykdomi kiti verslumą skatinantys projektai. Švietimo ir mokymo sistemai teks lemiamas vaidmuo plėtojant Airijos verslo ir inovacijų infrastruktūrą – tai galima laikyti platesnės verslumo ekosistemos pradžia.

Šiuo metu vykdomos precedento neturinčios struktūrinės reformos. Svarbiausias šios reformos tikslas – užtikrinti, kad sistema skatintų jaunimą ir suaugusiuosius bei padėtų jiems įgyti darbo vietoje reikalingų įgūdžių. Ypač daug dėmesio skiriama aukštesnio lygio mąstymo įgūdžių ugdymui, gebėjimui stebėti, rinkti duomenis ir juos vertinti, kelti klausimus, apibendrinti, analizuoti ir interpretuoti bei ugdyti problemų sprendimo įgūdžius.

2017 m. Taoiseacho departamentas, vadovaujamas kultūros, paveldo ir airių kalbos regionų (Gaeltacht) ministro, pradėjo įgyvendinti išsamų „Kūrybiškos Airijos“ kūrybiško jaunimo planą. Jame nustatytos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad iki 2022 m. kiekvienas Airijos vaikas turėtų praktinę galimybę mokytis muzikos, teatro, dailės ir programavimo, įgyti patirties veikdami. Šio plano pagrindas – tvirtas įsitikinimas, kad kūrybiškumas ir kultūra turėtų būti visų jaunų žmonių ugdymo pagrindas. Nors jie teigia, kad šiuo metu vaikams ir jaunimui prieinama daugybė kultūrinės veiklos rūšių, planu siekiama remtis tuo, kas jau egzistuoja, ir kartu plėtoti naujus projektus bei iniciatyvas. Tačiau mažai pasiekta, kad šis planas būtų įgyvendintas žemesnio ekonominio lygio ir kaimo vietovėse. Dėl COVID-19 buvo pakenkta planams įtraukti menininkus į klases pagal bandomąją programą. Reikia gerokai padidinti pastangas vietos lygmeniu, kad būtų remiamas formalus ir neformalus požiūris į kūrybiškumą švietimo sistemoje bendradarbiavimas ir toliau tobulinama platesnė verslumo ekosistema. Reikia plėsti mūsų jaunimui skirtų kūrybinių ir verslumo veiklų spektrą, stengiantis įtvirtinti kūrybinį procesą, kuriant programas, kurios leistų mokytojams, su jaunimu dirbantiems asmenims ir bendruomenių nariams padėti jaunimui mokytis ir taikyti kūrybinius įgūdžius bei verslumo gebėjimus.

[Kūrybiškas jaunimas | Planas, kaip išnaudoti kiekvieno vaiko ir jaunuolio kūrybinį potencialą](#)

Graikija

Graikijoje nėra konkrečios metodikos, kaip ugdymo procese vykdyti kultūros ir kūrybinių menų verslumą. Verslumo ekosistema yra labai kukli, dauguma žmonių po mokyklos lanko būrelius, eina į universitetus ar technikos mokyklas, kad išmokyti tam tikrų techninių įgūdžių, kuriuos galima panaudoti kultūros ir kūrybos menuose, tačiau šių žinių jie nesusieja su verslumo žiniomis ir įgūdžiais.

Siūloma taikyti metodiką, pagal kurią būtų galima naudotis „vidaus“ specialistų paslaugomis, siūlant mokymosi vietoje patirtį, kai besimokantieji gali atlikti realų projektinį darbą, kad įgytų žinių ir pasitikėjimo kultūros ir kūrybos pramonės srityje. Gali būti įmanoma pasiūlyti besimokantiems realios patirties, pasitelkiant unikalų bendradarbiavimą su vietos partneriais. Tuomet besimokantieji galės rinktis modulius kaip platesnių kursų dalį, kuriuose bus atliekami moksliniai tyrimai, rašto darbai ir programinio turinio kūrimas kultūros ir kūrybos menų srityje.

Bendradarbiauti gali vietos įmonės, pavyzdžiui, radijo ir televizijos stotys, galerijos, privačios kolekcijos, įrašų studijos ir daugelis kitų. Naudodamiesi šiuo modeliu besimokantieji gali įgyti gyvybiškai svarbių verslumo įgūdžių, pavyzdžiui, vadovavimo, darbo su komanda, tinklų kūrimo ir kt., taip pat gali susipažinti su techniniais aspektais, tokiais kaip apšvietimas, įrašų suvedimas ir vaizdo inžinerija, kas besimokantiems suteiks daugiau galimybių ateityje.

Menas ir kultūra yra svarbūs daugelio valstijų ekonomikai. Su menu ir kultūra susijusios pramonės šakos, dar vadinamos kūrybinėmis industrijomis, teikia tiesioginę ekonominę naudą valstybėms ir bendruomenėms. Jos kuria darbo vietas, pritraukia investicijas, generuoja mokestines pajamas ir skatina vietos ekonomiką per turizmą ir vartotojų pirkimus.

Kultūros pramonė taip pat prisideda prie bendruomenės vystymosi, ypač dalyvaudama žmonių socialinės atsakomybės (ISA) veikloje, verslininkai prisideda prie socialinių poreikių tenkinimo ir juos remia. Nuo kiekvienos kultūros ar meno įmonės dinamikos priklauso, ar indėlis gali būti vietos, regiono ar nacionaliniu lygmeniu.

Vokietija

Analizuojant „Making Space 365“ ekosistemą svarbu išanalizuoti jos sudedamąsias dalis ir tai, kas ją sudaro. Kai kalbame apie jaunimo potencialo didinimą per kūrybinį ir kultūrinį

verslumą bendruomenėje, turime suprasti pradinę visuotinę situaciją, įskaitant kultūrinę, ekonominę, politinę ir socialinę aplinką. Tai ypač pasakytina apie Vokietijos perspektyvą.

Vienas iš svarbiausių verslumo ugdymo sėkmės veiksnių yra veiksmingas verslumo ekosistemos, kurioje daugybė suinteresuotųjų subjektų imasi svarbaus vaidmens skatinant verslumą, plėtojimas. Tai abipusiai naudingų ir save palaikančių santykių sistema, įtraukianti institucijas, žmones ir procesus, kurie kuria verslumą skatinančias įmones. Ji apima verslą (dideles ir mažas įmones, taip pat verslininkus), politikos formuotojus (tarptautiniu, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis), formaliojo (pradinio, vidurinio ir aukštojo mokslo) ir neformaliojo švietimo įstaigas.

Įvairios suinteresuotosios šalys dalyvauja įvairiuose simbioziniuose veiksmuose, kurie apima informuotumą ir informavimą, žmogiškojo kapitalo ir svarbiausių talentų ugdymą, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, įvairius inovacijų šaltinius, intelektinę nuosavybę ir finansavimą.

Dinamiškoje ir augimą skatinančioje verslumo ekosistemoje šie pagrindiniai elementai turi būti itin sąveikaujantys ir veikiantys koordinuotai, o Vokietijoje tai jau seniai įgyvendinama.

1 dalis - MS365 partnerystės poreikių analizė

- Pme.pt/dados-empreendedorismo-portugal
- The Global Entrepreneurship Monitor
- Oxford Dictionary Online
- The National Strategy for Entrepreneurship Education designed as Plano Nacional de Educação para o Empreendedorismo (PNEE)
- Www.thisismoney.co.uk
- National Policy Statement on Entrepreneurship in Ireland 2014
- Entrepreneurship in Ireland 2019 | Global Entrepreneurship Monitor
- OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship | SME and Entrepreneurship Policy in Ireland

2 Dalis – Teorinės literatūros apžvalga MS365 partnerystėje

- Let's Do This! A special report into the state of UK entrepreneurship in 2020
- National Policy Statement on Entrepreneurship in Ireland 2014
- Global Entrepreneurship Monitor

3 Dalis - Geroji praktika

- INVESTE JOVEM - portaldosincentivos.pt
- COOPJOVEM - CASES - Cooperativa António Sérgio para a Economia Social
- Empreende Já - IPDJ
- Portugal Education Entrepreneurship Platform
- National Association of Young Entrepreneurs (Associação Nacional de Jovens Empresários)
- STARTUP MADEIRA
- RS4E - Road Show for Entrepreneurship
- The Prince's Trust - www.princes-trust.org.uk/help-for-young-people
- Young Enterprise Vision - www.young-enterprise.org.uk/
- Enactus UK - <https://enactusuk.org>
- Enterprising Lithuania
- ISM University of Management and Economics

- Foróige Network for Teaching Entrepreneurship
- BizWorld Ireland
- <https://www.startups.ie/>
- SE-HUB - <https://empowering-changemakers.eu/>
- LiNT - <http://lint-project.eu/>
- Girls lead - <https://girls-lead.eu/>
- Youth Entrepreneurship Association / Junior Achievement Greece (SEN / JA Greece) - <http://senja.gr/>
- School on the Move - Schule im Aufbruch (DE)
- Unternehmergeist macht Schule (Entrepreneurial Spirit in Schools DE)
- JUGEND GRÜNDET
- Go Africa...Go Germany

4 Dalis – Making Space 365 ekosistema

- www.creativeireland.gov.ie/app/uploads/2019/12/CI_ChildrensPlan_Screen_1.pdf

**MAKING
SPACE**

365

**TEATRO
METAPHORA**

ASSOCIAÇÃO DE AMIGOS DAS ARTES

social

youth

development

K.A.N.E.

VitaEducation

**INOVACIJŲ
BIURAS**

TEACH SOLAIS

TERRA TECH

FÖRDERPROJEKTE e.V.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

This publication has been produced with the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the Making Space 365 Project consortium and can in no way be taken to reflect the views of the NA and the Commission.

2020-1-PT02-KA227-YOU-007635